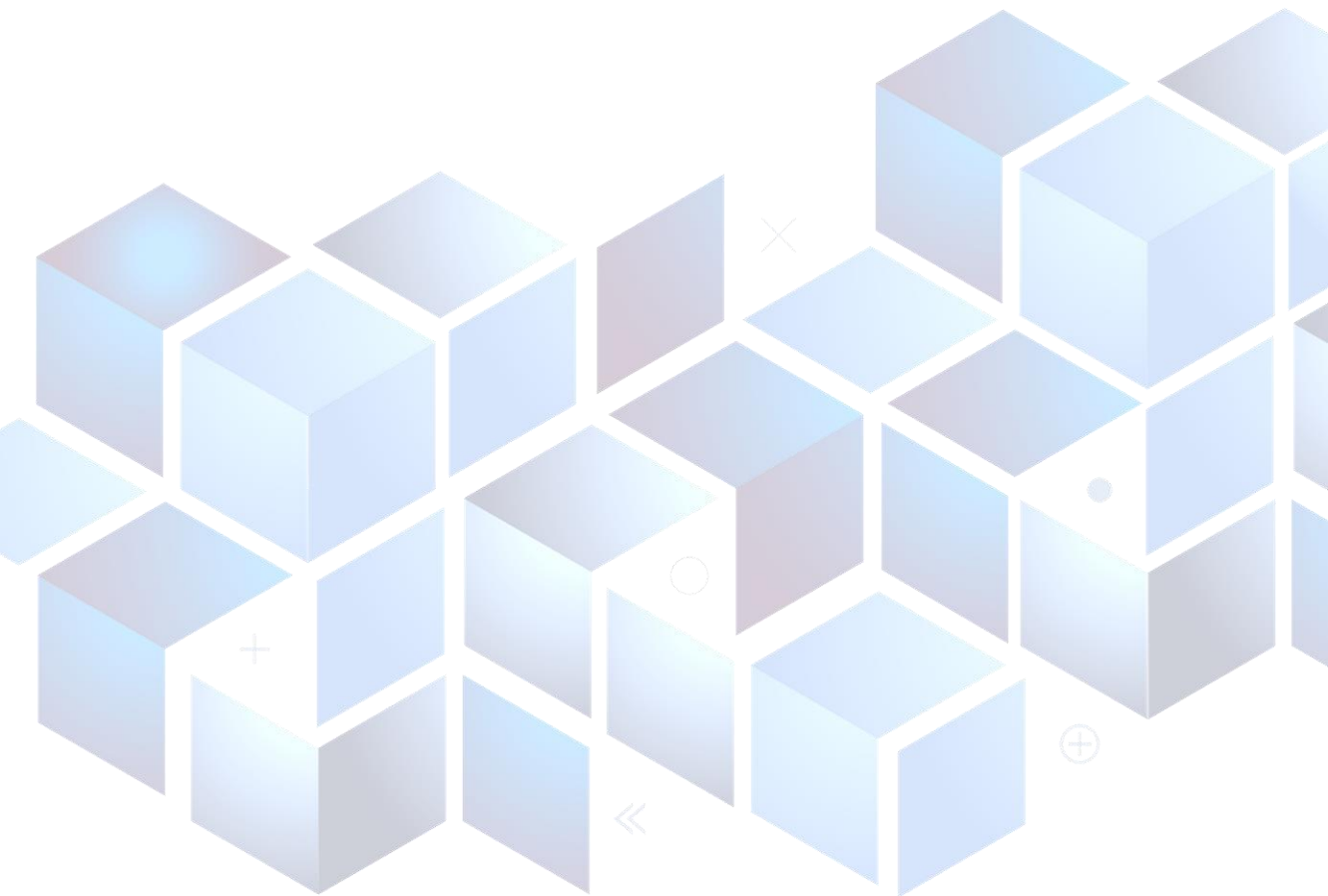

ПРАКТИЧНАТА ПРИМЕНА НА МЕРКАТА КОНФИСКАЦИЈА ВО КРИВИЧНИТЕ ПОСТАПКИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Скопје, 2021

Издавач:

Коалиција на здруженија на граѓани „Сите за правично судење“ – Скопје

За издавачот:

Натали Петровска – извршна директорка на Коалицијата „Сите за правично судење“

Уредник:

Ивана Петковска

Автори:

Натали Петровска – Коалиција „Сите за правично судење“

Дарко Аврамовски – Коалиција „Сите за правично судење“

Тираж:

100 примероци

Дизајн и печатење:

Графохартија

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

343.272:343.1(497.7)(047.31)

ПЕТРОВСКА, Натали

Практичната примена на мерката конфискација во кривичните постапки во Република Северна Македонија / [автори Натали Петровска, Дарко Аврамовски]. - Скопје : Коалиција на здруженија на граѓани "Сите за правично судење", 2021. - 45, 40 стр. : илустр. ; 21 см

Насл. стр. на припечатениот текст: *Ractical application of the confiscation measure in criminal proceedings in the Republic of North Macedonia / [authors Natali Petrovska, Darko Avramovski]. - Обама текста меѓусебно печатени во спротивни насоки. - Текст на мак. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот*

ISBN 978-608-4552-52-9

1. Аврамовски, Дарко [автор]

а) Мерка конфискација -- Кривична постапка -- Македонија -- Истражувања

COBISS.MK-ID 54190341

Оваа публикација е подготвена од Коалицијата „Сите за правично судење“ со поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД). Мислењата изразени во публикацијата им припаѓаат на авторите и не ги изразуваат ставовите на Агенцијата на САД за меѓународен развој или на Владата на Соединетите Американски Држави.

USAID
ОД АМЕРИКАНСКИОТ НАРОД

СОДРЖИНА

ВОВЕД	1
МЕТОДОЛОГИЈА	4
ЗАКОНСКА РАМКА ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	6
КРИВИЧЕН ЗАКОНИК	7
ЗАКОН ЗА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА	15
ПОДАТОЦИ ОД НАБЉУДУВАЊЕТО НА СУДСКИТЕ ПОСТАПКИ	23
ОПШТИ ПОДАТОЦИ	23
УСЛОВИ ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА ГЛАВНАТА РАСПРАВА	25
МЕРКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПРИСУСТВО И ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ИМОТ	26
ПРИЗНАНИЕ НА ВИНА	31
ДОКАЗНА ПОСТАПКА	32
ПРЕСУДИ И ОДЛУКИ ЗА КОНФИСКАЦИЈА	34
УВИДИ ВО ПРАВОСИЛНО ЗАВРШЕНИ ПРЕДМЕТИ	36
ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ	39

КОРИСТЕНИ КРАТЕНКИ

КЗ	Кривичен законик
ЗКП	Закон за кривичната постапка
ОКС	Основен кривичен суд
РСМ	Република Северна Македонија
СЕ	Совет на Европа
ЕУ	Европска унија
ОН	Обединети нации

ВОВЕД

Глобализацијата на организираниот криминал, како и меѓусебната поврзаност на организираниот криминал, корупцијата и „криминалитетот на белите јаки“ (економскиот криминалитет), денес ги претставуваат најголемите закани за правните системи низ светот, а со тоа и за општествата и државите во целост. Така, трговијата со луѓе и човечки органи, трговијата со оружје и дрога, тероризмот, злосторничките здруженија, корупцијата, перењето на пари, прикривање на потеклото на имотот и многу други облици на организиран криминал и корупција веќе одамна не познаваат граници и се одвиваат на подрачја многу поголеми од територијата на една држава. Ваквите облици на криминал се вршат со основен мотив на нивните сторители за брзо стекнување на финансиска или друга материјална корист за себе или за ним блиски лица. Преку користење на разни легални и нелегални механизми ваквите групи често го прикриваат нелегалното потекло на незаконски стекнатиот имот, кој потоа се инфилтрира во легалната економија, а не ретко се користи на разни начини за финансирање на идни криминални активности. Воедно, организираниите криминални групи не ретко посегнуваат кон разни коруптивни активности со цел да се издејствуваат државни прописи, практики и политики на спроведување на прописите, кои би го отежнувале откривањето на ваквите казнени дела и нелегалните приходи од истите. Како последица на ова, модерното казнено право мора да се справи со нови предизвици така што ќе ја зголеми заштитата на општеството од организираниот криминал, притоа внимавајќи на заштитата на правата и слободите на човекот и граѓанинот, како и на современите државно правни принципи на социјална држава и владеење на правото.

Мерките за справување со овој тип на криминалитет во главно беа регулирани со класичните кривично правни мерки и санкции, а имајќи ја предвид самата природа на организираниот криминал и криминалитетот на „белите јаки“, државните органи немаа соодветно искуство и капацитет за да се справат со овој тип на криминал. Ова овозможи финансискиот криминал да се глобализира и да добие меѓународна димензија, а не ретко, преку разни видови на корупција и финансиски манипулации ваквиот криминал успеа да се инфилтрира во сите слоеви на општеството, вклучувајќи го и државниот апарат. Ваквата ситуација придонесе кон тоа сторителите на кривичните дела да можат да го прикријат и заштитат незаконски стекнатиот имот, што овозможува истиот да биде „инвестиран“ во нови криминални активности, или пак да биде инфилтриран во легалната економија, причинувајќи дополнителна штета на слободата на пазарот, државната економија и социјална еднаквост. Имајќи предвид дека имотната корист е главен мотив и движечка сила кај финансискиот криминал, постоечките кривично правни санкции кои го таргетираат само сторителот, а не и неговиот имот да бидат неефикасни во сузбивањето и превенцијата на организираниот криминал и корупцијата.

Како одговор на ваквите состојби, најнапред во Соединетите Американски Држави, а потоа и во Италија, почнува да се реafirмира стариот и речиси напуштен концепт на конфискацијата на имот и имотна корист. Поради тоа што конфискацијата го таргетира нелегално стекнатиот имот (главниот мотив на финансискиот криминал), нејзината ефикасност во сузбивањето на организираниот криминал и корупцијата набргу се докажува и во практиката, па така конфискацијата доживува зачестена примена и во многу други правни системи во светот. Како резултат на ова се донесени неколку конвенции на

Обединетите Нации, како и на Советот на Европа со цел да се истакнат позитивните ефекти на конфискацијата во справувањето со модерните форми на организиран криминал и корупција, како и дополнително да се поттикне употребата на конфискацијата, да се воедначи законската рамка на различните држави и да се овозможи имплементација и извршување на конфискацијата во повеќе држави, вклучително и меѓународна соработка во поглед на истрагите, обезбедувањето на имотот, како и извршување на мерката конфискација.

Одредени форми на одземање на имотот постојат во македонското законодавство уште со донесувањето на првата верзија на Кривичниот законик (КЗ) што стапи на сила во 1996 година. Овие форми беа сепак различни од дефинициите за конфискација понудени во Конвенциите на Обединетите нации, како и Советот на Европа, поради што истите беа ограничени само на одземање на директните приходи од кривичното дело и само од осуденото лице за кривичното дело. Ваквата поставеност на конфискацијата им овозможи на осудените лица да можат да ги прикријат директните приходи од кривичното дело на многу различни начини, а бидејќи не беше можна конфискација на имот од трети лица или конфискување на друг имот со соодветна вредност (вредносна или посредна конфискација), истата не доживеа посебна примена и не беше ефективна мерка во борбата со организираниот криминал и корупцијата.

Поради ова, земјата започна процес на реформа на кривичната правда, почнувајќи со ратификација на Конвенцијата на Советот на Европа за перење пари, откривање, смрзнување и конфискација на приноси од криминал, што овозможи воведување на конфискација на незаконска имотна корист во домашните закони. Ваквите реформи продолжија со измени и дополнувања на Кривичниот законик во 2004 година, а потоа и уште неколку други законски измени што овозможија подетална регулација на примената на конфискацијата, со што беше направено и подобрување на правната рамка за борба против организираниот криминал, корупцијата и другите видови на финансиски криминални активности. Така со законските измени и дополнувања од 2009 година се воведоа нови членови во КЗ во врска со конфискација на индиректните приходи од кривично дело и други недозволен придобивки, конфискација заснована на вредност и конфискување на нелегална корист од трети лица, потоа конфискација од правните наследници на правни лица кои повеќе не постојат, како и воведување на проширена конфискација за одредени кривични дела.

Како позначајни чекори преземени во однос на унапредување на постапката за привремено замрзнување на имотот и трајната конфискација е постигнат во 2008 година со Законот за управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети во кривична и прекршочна постапка. Со овој закон се основа Агенцијата за управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети во кривична и прекршочна постапка (Агенција) како надлежен орган за извршување на судските одлуки за привремено замрзнување, конфискација на имот и одземање на предмети во кривична и прекршочна постапка, како единствената надлежна институција за извршување на одлуките за конфискација и располагање, зачувување на вредноста, како и повторна употреба на одземениот имот. Оттука, Законот ја уредува постапката и начините за располагање со конфискуваниот имот и одземените предмети, начините на нивно чување, како и начините за искористување на конфискуваниот имот и одземените предмети.

Конечно, можеби најзначајните измени во однос на конфискацијата беа воведени со Законот за кривичната постапка од 2010 година, кој стапи во сила во 2013 година (ЗКП), со кој закон државата го усвои адверсаријалниот модел на кривична постапка. Со тоа, главниот товар врз прибирањето на доказите и докажување на кривичните дела, а со тоа и на незаконски стекнатата имотна корист се премести од судот врз јавните обвинители, кои според новите правила се главни координатори и раководители на истражните и предистражните фази на кривичната постапка. Ова меѓу другото значи дека јавните обвинителства треба да бидат опремени со посебни истражни центри и ресурси, но исто така и да ги имаат на располагање останатите државни органи како полицијата, Царинската управа, финансиската полиција, како и други агенции кои располагаат со капацитети и надлежности за спроведување на истражни дејствија. Согласно адверсаријалниот модел на кривичната постапка, јавните обвинители се овластени да ги преземаат сите истражни дејствија во постапка, вклучувајќи и да бараат различни информации од различни јавни институции, приватни правни лица, како и физички лица. Така, јавните обвинители се позиционирани како централна фигура во кривичните истраги и прелиминарните фази на постапката, кои воедно се надлежни да поднесуваат предлози и барања до судот за различни мерки што треба да се искористат во борбата против криминалот, а особено во борбата против организираниот криминал и корупција.

И покрај законските реформи, првата изречена мерка за конфискација на имот е во 2008 година, или четири години подоцна од воведувањето на оваа мерка во домашното право. Во оваа насока, практичната примена на конфискацијата останува да биде релативно ниска, особено во случаите поврзани со висока корупција. Ваквата состојба со неискористеноста на конфискацијата е препознаена од меѓународната заедница, меѓутоа и од домашната стручна и општа јавност, па дури и од самите органи на државната власт, кои се согласуваат дека во земјата постои многу повеќе простор за употреба на конфискацијата на нелегално стекнатата имотна корист. Меѓутоа и покрај ова во земјата не се посвети соодветно внимание на оваа проблематика, па така причините за неискористеноста на конфискацијата остануваат да бидат неистражени и во голема мера непознати, што оневозможува било какво креирање на политики за унапредување на состојбите.

Иако по откривањето на неколку меѓу себе поврзани и неповрзани скандали, како незаконското следење на комуникациите откриено во 2015 година што придонесе да се формира Специјалното јавно обвинителство, како и околностите под кои оваа институција згасна, јавниот интерес за прашањата поврзани со конфискацијата значително се зголеми, сепак, во однос на практичната примена на конфискацијата сè уште среќаваме недостаток на информации, анализи, јавни дебати, истражувања и стратешки документи и долгорочни планови за креирање на ефективни и одржливи политики засновани на докази за подобрување на практичната примена на конфискацијата. Со оглед на честите критики упатени кон Северна Македонија во врска со неефикасната борба против корупцијата и организираниот криминал, особено корупцијата на високо ниво, подобрувањето на законската рамка и нејзината практична имплементација, како и подигањето на свеста и градењето на капацитетите за почеста употреба на конфискацијата во случаите поврзани со финансиски криминал и корупција, ќе и обезбедат на земјата моќна алатка за да може правилно, ефикасно и ефикасно да се справи со сериозната закана од организираниот криминал и корупцијата во земјата.

Поради сè од наведеното, оваа анализа има за цел да понуди преглед на законската рамка, како и на практичната примена на конфискацијата на имот во кривичните постапки кои се водат во основните судови во државата, а со тоа и да ги детектира главните предизвици со кои се соочуваат правните практичари, пред сè обвинителите и судиите при практичната употреба на конфискацијата на имот.

МЕТОДОЛОГИЈА

Најнапред сакаме да напоменеме дека за целите на оваа анализа ќе се разгледува само конфискацијата во кривична постапка, со посебен акцент на случаите поврзани со организиран криминал и корупција, како случаи каде нелегалната имотна корист е главниот мотив за обвинетите, без да биде разгледувана конфискацијата во административна, односно прекршочна постапка. Имајќи го ова предвид, ова истражување има за цел да ја истражи и анализира правната рамка, односно двата клучни прописи кои се однесуваат на конфискацијата на имотна корист во кривичната постапка- Кривичниот законик и Законот за кривичната постапка, а со цел да може да се увиди ефикасноста и подобноста на законската рамка за практична употреба на конфискацијата како средство во борбата со организираниот криминал и корупцијата.

Понатаму како предмет на анализа ќе бидат и практичните искуства на Северна Македонија во врска со конфискација на нелегална имотна корист, за која цел беа прибрани јавно достапни статистички податоци, како и податоци обезбедени преку барања за пристап до информации од јавен карактер кои беа упатени до основните судови, основните јавни обвинителства, Основното јавно обвинителство за гонење организиран криминал и корупција, Управата за финансиска полиција, Агенцијата за управување со конфискуван имот, како и други релевантни институции кои имаат надлежности за имплементација на конфискацијата, или пак надлежност за следење и унапредување на состојбите со кривичните, финансиските истраги, како и судските постапки во кои се изрекува конфискацијата.

Конечно, практичната примена на конфискацијата беше оценувана и преку анализа на судската практика, преку набљудување на судски процеси од областа на економскиот криминалитет, организираниот криминал и корупцијата, како и други предмети каде постои незаконски стекнување со имотна корист, поточно каде изрекувањето на конфискацијата на имот е апликативно, а исто така беше извршен и увид во правосилно завршени предмети во кои е изречена мерката конфискација.

Мониторингот на активните случаи поврзани со разни видови на криминалитет каде може да биде изречена мерката конфискација се изврши во 11 судови, на територијата на сите 4 апелациони подрачја, а беа опфатени вкупно 800 рочишта за главна расправа од 204 предмети. Мониторингот се спроведуваше во период од 12 месеци од страна на 16 набљудувачи на судски постапки кои за потребите на мониторингот поминаа низ посебна обука за конфискација на имот, како и на посебна обука за методологијата на прибирање на конкретните податоци и препознавање на одредените индикатори. Набљудувачите се раководеа по начелата на непристрасност, професионалност и незамешување во постапките, а воедно беа обврзани и со посебни клаузули за доверливост на податоците до кои доаѓаат при мониторингот.

За потребите на истражувањето, беше изготвен посебен, систематизиран прашалник во кој набљудувачите ги внесуваа прибраните податоци, а кој содржеше посебен сет на индикатори за конкретни детектирани состојби, со цел да се овозможи подетално истражување на конкретни проблеми при имплементацијата на конфискацијата. Прашалникот се состоеше од прашања кои се однесуваат на текот на главната расправа и соодветно го следат текот на постапката пред судот, а акцентот беше ставен на неколку институти кои го одразуваат начелото на фер и правично судење. Прашањата беа конципирани на начин што овозможува да бидат опфатени квалитативни и квантитативни индикатори за степенот на примена на ЗКП, посебно одредбите кои се однесуваат на конфискацијата на имот, но и на меѓународно прифатените стандарди за фер и правично судење. Прашалникот се состоеше од прашања од затворен тип кои нудат два или повеќе одговори и овозможуваат соодветна машинска и статистичка обработка на одредени трендови забележани како проблематични или позитивни при мониторингот, како и отворени прашања, каде набљудувачите можеа наративно да појаснат одредени одговори, да дадат свое видување, како и да нотираат факти за кои не е предвиден посебен индикатор во форма на прашање во прашалникот. На овој начин се овозможи да бидат опфатени повеќе квалитативни индикатори за постапката, така што податоците кои се добиваат од страна на набљудувачите даваат јасна, непосредна, објективна и транспарентна слика за предметот или конкретното рочиште кое е предмет на мониторингот. По прибирањето на овие податоци, истите беа внесени во компјутерска база на податоци, а подоцна беа предмет на анализа и обработка за да се изведат конкретни заклучоци за состојбите во периодот на мониторинг.

Изборот на предметите кои беа подложени на мониторинг беше направен по случаен избор, иако при нивната селекција беа направени обиди првенствено да се запази условот конфискацијата на имот да биде апликативна, односно предметот да се води за кривично дело со кое се стекнува незаконска имотна корист, како и да биде опфатен соодветен процент на овие кривични дела согласно нивната застапеност во работата на судовите во претходните години. На овој начин се овозможи набљудуваните предмети да бидат што е можно порепрезентативен примерок и пореален одраз на вистинската состојба, а со тоа и пореална оценка на практичната примена на конфискацијата на имот и имотна корист.

Овој пристап беше надополнет и со увид во правосилно завршени предмети, за која цел беа опфатени вкупно 30 предмети, сите во рамки на Основниот кривичен суд Скопје, од кои 15 во рамки на одделението за гонење на организиран криминал и корупција кое има надлежност за решавање на предмети на територијата на цела држава. За потребите на увидите во предметите беа испратени барања за информации од јавен карактер за правосилно завршени предмети во кои е определена конфискација на имот, а согласно добиените одговори од судовите беше увидено дека Основниот кривичен суд Скопје е единствениот суд во чии рамки постојат правосилни одлуки за конфискација на нелегално стекната имотна корист. Согласно добиените податоци ОКС има изречено вкупно 45 правосилни одлуки за конфискација на имот, меѓутоа во периодот кога беше спроведувано ова истражување, во судот на располагање беа само 30 предмети, додека останатите предмети поради различни причини беа во други органи, првенствено Врховниот суд, граѓанските судови, како и Советот на јавните обвинители и Судскиот совет, а со тоа и недостапни за ова истражување. И тука, како и при мониторингот беше креирана посебна методологија со посебен сет на индикатори за оценка на практичната примена на конфискацијата, а кои се однесуваа на постапувањата на јавниот обвинител, квалитетот и

обемот на прибраните докази, брзината на постапување, ефикасноста на финансиските истраги, образложенијата на предлозите и на одлуките на судот, како и должното внимание на судот при запазување на начелата за фер и правично судење во овие постапки.

ЗАКОНСКА РАМКА ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Веднаш на почетокот е битно да се спомене дека Северна Македонија има ратификувано повеќе Конвенции на Обединетите нации, како и на Советот на Европа, кои се поврзани со борбата против организираниот криминал, меѓународниот криминал, корупцијата, перењето пари, недозволената трговија со наркотици, луѓе и огнено оружје, како и конвенции кои имаат посебен фокус на унапредување на примената на конфискацијата на незаконски стекнат имот и меѓународната соработка на ова поле. Одредбите од овие конвенции се соодветно транспонирани во домашните закони, преку повеќе интервенции во законскиот текст, а со цел да се овозможи правилно и целосно имплементирање на конфискацијата и финансиските истраги во практиката, како би се придонело кон зајакнување на целокупната борба против корупцијата, организираниот криминал и други форми на финансиски криминал.

Како што беше споменато претходно, постојат два главни закони од интерес за ова истражување кои го уредуваат изрекувањето на конфискацијата, и тоа: Кривичниот законик и Законот за кривичната постапка. Покрај ова, конфискацијата, односно одземањето на предмети во државата е регулирано и со одредби од други закони кои се однесуваат на разни административни постапки кои се однесуваат на контрола на квалитетот и безбедноста на прехранбените производи и лековите, културното наследство заштита на природата и животната средина, како и поврзаните прекршочни одредби со овие области, согласно кои можат да бидат одземени предмети во административна, односно прекршочна постапка. Сепак, како што беше напоменато, фокусот на оваа анализа е ставен на кривично- правниот прогон и искористување на мерката конфискација како средство за борба првенствено со организираниот криминал и корупцијата. Во оваа насока, Кривичниот законик нуди дефиниции за конфискацијата, како и ги определува условите под кои се применува оваа мерка, вклучувајќи и дефиниции за различните видови на конфискација што им се на располагање на органите на прогонот и судовите. Следствено на тоа, ЗКП ги определува постапките во кои конфискацијата може да биде изречена, правилата на постапките во кои конфискацијата може да биде изречена, независно дали станува збор за истражната постапка водена од обвинителството, или пак правилата на главна расправа раководена од судот, начините за започнување на постапката за конфискација, странките во постапката и нивните права и должности, достапните правни лекови за истите, достапни мерки и механизми за привремено одземање на имотот заради обезбедување, надлежностите на државните органи во рамки на кривичната и финансиската истрага и така натаму. Овие одредби се надополнети со Законот за управување со конфискуван имот, каде се пропишани детали во поглед на активностите неопходни за извршување на судските одлуки во врска со привремено замрзнување на имот заради обезбедување и трајна конфискација на имотот, начините и условите за складирање, чување, заштита и евентуално располагање, односно повторно искористување на замрзнатиот, односно конфискуваниот имот.

Согласно овие закони, конфискацијата се изрекува како посебна кривично- правна мерка, која не е санкција, поради тоа што истата не задира во правата на лицето од кое се конфискува имотот, бидејќи правото на сопственост не може да се заснова на незаконски дејствија, а исто така конфискацијата не е ниту мерка на безбедност, бидејќи истата не неутрализира некаква потенцијална штета или опасност од обвинетиот, како што е случај со мерки на безбедност предвидени во КЗ. Како таква, конфискацијата не е врзана со рокови на застареност, ниту е поврзана со постоење на свест и вина од страна на обвинетиот, или било кои трети лица кои се стекнале со некаков облик на нелегална имотна корист, независно дали постојат разни факти и причини кои ги исклучуваат вината или кривичната одговорност.

КРИВИЧЕН ЗАКОНИК

Согласно сè од наведеното, во домашното право, иако конфискацијата на имот е предвидена како посебна кривично-правна мерка, истата може да се изрече само со судска одлука по претходно спроведена кривична постапка (in personam), што пак значи дека конфискацијата во државата нужно се поврзува со сторување на одредено кривично дело¹. Конфискацијата е регулирана во седмата глава на КЗ, конкретно во членовите 97 до 100, потоа членот 96-к кој ги предвидува начините и условите за конфискација од правно лице, како и членот 100-а кој содржи одредби за одземање на предмети употребени или наменети за сторување на кривично дело, предмети кои се создадени или произлезени од извршување на кривично дело, како и сите други предмети кои согласно Кривичниот законик и другите закони се сметаат за незаконски и не можат да бидат во сопственост на физички или правни лица. Оттука, може да се заклучи дека во домашното право е прифатен дуализам на конфискација, каде се прави разлика помеѓу конфискување на имотна корист прибавена со сторување на кривично дело и предмети кои се наменети, создадени или произлезени од сторување на кривичното дело. Ова во суштина овозможува прибирање на подетални и релевантни податоци кои се однесуваат на примената на конфискацијата на имотна корист, наспроти одземањето на предмети наменети или настанати од сторување на кривично дело, што овозможува подетално мапирање на реалните состојби, предизвици и позитивни примери, но во практиката оваа поделба предизвикува конфузија при одлучувањето на судот дали да посегне кон конфискација на имот или кон одземање на предмети согласно членот 100-а.

---

¹ In personam конфискацијата се изрекува во рамките на кривична постапка, каде е неопходно да се докаже поврзаност на имотот кој треба да биде конфискуван со определено кривично дело. Имајќи предвид дека станува збор за кривична постапка, за да може да биде изречена конфискацијата, државата, односно јавното обвинителство е должно да докаже дека е сторено конкретно кривично дело, со кое е стекната определена незаконска корист, со која располага конкретно лице. За разлика од ова, конфискацијата in rem, или граѓанска конфискација, може да биде изречена во граѓанска (парнична) судска постапка, во која не е потребно да се докаже нелегално потекло на имотот преку негова поврзаност со конкретно кривично дело со цел истиот да биде конфискуван. In rem постапките, кои се карактеристични за англосаксонските системи, се водат против определен имот, а не против определено лице, па така во овие постапки државата покренува спор во кој тврди дека определен имот нема законски и легитимен сопственик, поради што имотот треба да биде во сопственост на државата. Во овие постапки, оние лица кои тврдат дека имаат легитимно право на сопственост врз конкретниот имот се должни да го докажат своето законско право да располагаат со овој имот, односно да докажат дека тие го имаат стекнати имотот на законски начин. Доколку ниедно лице не успее да докаже дека имотот е законски стекнат и дека лицето има законско право на сопственост над имотот, истиот ќе биде конфискуван од страна на државата.

Одземање на предмети од член 100-а од КЗ

- Предмети кои согласно КЗ мора да се одземат поради интересите на општата безбедност, здравјето или моралот;
- Предмети наменети или употребени за извршување на кривичното дело;
- Предмети кои настанале како резултат на сторување на кривичното дело;
- Предметите не се одземаат од трети лица освен ако тие не знаеле или биле должни да знаат дека предметите биле употребени или се наменети за извршување на кривично дело, или се незаконски предмети кои не смеат да бидат задржани;
- Се одземаат и кога постојат фактички и правни пречки за водење кривична постапка

Конфискација на имот и имотна корист

- Било која корист изразена во пари, подвижни или недвижни предмети, секоја друга сопственост, имот, актива, материјални или нематеријални права;
- Имотот инвестиран во сторување на кривичното дело може да биде конфискуван;
- Корист која произлегува од сторување на кривичното дело;
- Користа се одзема од трети лица независно дали знаеле или не дека користа е стекната со извршување на кривично дело;
- Се одземаат и кога постојат фактички и правни пречки за водење кривична постапка

Видно од ова, во отсуство на соодветни законски дефиниции во практиката постои реална можност да настане преклопување на конфискацијата и одземањето на предметите кога станува збор за предмети наменети за извршување на кривично дело од една страна и имот инвестиран во сторување на кривично дело од друга страна, како и предмети кои настанале како резултат на кривично дело и имотна корист која произлегува од кривично дело, поради што ваквиот дуалистички пристап може да не биде практичен.

Во однос на конфискацијата на нелегално стекнатата имотна корист, членот 97 од КЗ ги поставува основните дефиниции и основи за конфискација, па според овој член, директната или индиректната имотна корист прибавена со кривично дело ќе биде одземена од судот со одлука за утврдување на извршување на кривичното дело и вина на обвинетиот, но исто така и во конкретни случаи каде поради определени правни причини (како на пример: застареност на кривичен прогон, дипломатски имунитет, амнестија или помилување) или фактички причини (на пример ако обвинетиот е починат) не е можно да се поведе кривична постапка, а по претходно спроведена посебна постапка за конфискација. Според одредбата во првиот став согласно која „никој не може да ја задржи индиректната или директната придобивка добиена со кривично дело“, овој член ја овозможува конфискацијата од трети лица со што со членот 97 веќе се опфаќаат главните препораки од меѓународните конвенции согласно кои е потребно да се овозможи

конфискување и од трети лица за кои е прибавена имотната корист, како и да се овозможи конфискација во случаите каде поради правни или фактички пречки не е возможно водење на кривична постапка. Истиот член ги предвидува и основите за меѓународна соработка, утврдувајќи дека во согласност со условите наведени во ратификуван меѓународен договор, одземениот имот може да се врати во друга земја. Од друга страна пак, членот 97 ја исклучува можноста за *in rem* (граѓанска) конфискација, бидејќи истиот наметнува два услови кои се неопходни за да може судот да определи конфискација:

- Мора да биде сторено кривично дело кое е пропишано како такво со постоечките закони; и
- Мора да е стекната недозволена имотна корист од страна на обвинетиот или кое било друго лице преку извршувањето на кривичното дело².

Според ова, за да донесе одлука за конфискација, судот мора да биде убеден дека е сторено кривично дело, дури и во случај кога ќе има фактички и правни пречки за водење на кривичната постапка, што во пракса може да може да биде сериозен предизвик за обвинителот во поглед на прибирање докази во врска со постоењето на кривично дело. Ова е особено битно доколку се земе предвид дека пречките за водење на кривичната постапка може да бидат застарување, во кои случаи може да биде исклучително тешко поради протекот на време да се обезбедат релевантни докази за да се докаже постоење на кривично дело. Во оваа насока, КЗ не е јасен дали обвинителот е должен да го докаже постоењето на кривичното дело надвор од разумно сомневање, што може да предизвика и прекумерна и несоодветна примена на конфискацијата во спротивност со членот 1 од Протоколот број 1 на Европската конвенција за човекови права. Заради ова, потребно е да постојат гарантни механизми за заштита и соодветна регулираност на оваа постапка во домашните закони, пред сè ЗКП, со цел да се избегне можноста за злоупотреба на конфискацијата вон кривична постапка бидејќи истата дозволува понизок степен на докажување од страна на државата, односно обвинителството. Во оваа насока е потребно да се осврнеме кон практиката на Европскиот суд за човекови права, кој забележува дека во овие случаи нема потреба од кривична пресуда со која се утврдува постоење на кривично дело во формална смисла, меѓутоа е неопходно домашните судови да направат некаква формална декларација за постоење на кривично дело, како и да ги образложат причините и доказите врз основа на кои е утврдено постоењето на претпоставеното кривично дело.

Конфискацијата е дополнително регулирана со членот 97-а, кој е додаден со измените и дополнувањата на КЗ во 2008 година, кој предвидува конфискување не само на непосредната, директна корист, туку и на секоја посредна незаконска имотна корист. Посредната корист прибавена со кривично дело членот 97-а ја дефинира како:

- имотот во кој е трансформирана или претворена користа прибавена од кривично дело;
- имотот стекнат од законски извори, доколку користа прибавена од кривично дело е помешана, во целост или делумно, со таквиот имот, до проценетата вредност од помешаната корист прибавена од кривично дело; и
- приходот или друга корист што произлегува од користа прибавена од кривично дело, од имот во кој користа прибавена од кривично дело е трансформирана или

---

² д-р Камбовски Владо, Кривично право- општ дел со коментар, 2-ри август С-Штип, Скопје, 2006 година, стр. 771 година

претворена или од имот во кој е помешана користа прибавена од кривично дело, до проценетата вредност на помешаната корист прибавена од кривично дело.

Како што веќе беше напоменато, членот 97-а од Кривичниот законик ја предвидува и посредната конфискација, односно конфискацијата на имот во кој е трансформирана или помешана нелегално стекнатата корист, или конфискација на имотна корист која е произлезена од кривичното дело. Содржината на овој член, став 1 точките 1, 2 и 3 се всушност целосно преведена содржина од членот 5 точките А, Б и Ц од Конвенцијата за перење пари откривање, заплена и конфискација на приноси од казниво дело и финансирање на тероризам на СЕ.³ Но, додека оваа Конвенција во наведените точки од членот 5 дава прецизна дефиниција за тоа кој имот може да биде конфискуван, во одредбите од Кривичниот законик е вметната и дефиниција за посредна имотна корист, па така од текстот на членот 97-а останува нејасно дали посредната конфискација ја опфаќа и вредносната конфискација, односно дали само точката 3 се однесува на посредната имотна корист, бидејќи се однесува на приход или друга корист која произлегува од користа прибавена со кривичното дело, додека пак точките 1 и 2 се однесуваат на трансформирана, односно помешана корист (вредносна конфискација).

Членот 98 дава дополнителни дефиниции за непосредната и посредната имотна корист, дефинирајќи ги како „пари, движни или недвижни предмети од вредност, како и секоја друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права“⁴. Согласно ова КЗ предвидува конфискација на друг имот што одговара на вредноста на нелегално добиената корист доколку конкретниот имот не може да се лоцира, со што во домашната законска рамка е воведена и вредносната конфискација. Сепак овие законски одредби не се подетално разработени, па освен основните стандарди и принципи во Конвенцијата, не нудат дополнителни одредби кои се однесуваат на процена на дополнителни зголемувања на нелегално стекнатиот имот, како и подетално регулирање на посредната и вредносната конфискација, што може да ја отежни практичната примена на овие одредби во судските постапки.

Важно е да напоменеме дека членот 98 предвидува конфискација на имотна корист од членовите на семејството на сторителот, како и на кое било трето лице, освен ако не докажат дека дале соодветен надомест за имотната корист пренесена на нивно име. Интересно е што овој член изречно предвидува конфискација од трети лица, но истиот прави и разликување помеѓу членови на семејството на сторителот (став 3) и други трети лица (став 2), меѓутоа е нејасно зошто е направена ваква дистинкција. Така, според ставот 2 од членот 98, имотната корист ќе се конфискува од трети лица за кои е стекната со извршувањето на кривичното дело, додека според ставот 3 се конфискува и од членови на семејството на сторителот на кои е пренесена ако е очигледно дека не дале надоместок што одговара на вредноста на прибавената имотна корист или од трети лица ако не докажат дека за предметот или имотот дале противнадоместок што одговара на вредноста на прибавената имотна корист. Во оваа насока, доколку третите лица, или членови на

³ Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism, Warsaw, 16.05.2005

⁴ Член 98 став 1, Кривичен законик, Службен весник бр. 37/1996; 80/1999; 48/2001; 4/2002; 16/2002; 43/2003; 19/2004; 40/2004; 81/2005; 50/2006; 60/2006; 73/2006; 87/2007; 7/2008; 139/2008; 114/2009; 51/2011; 51/2011; 135/2011; 185/2011; 142/2012; 143/2012; 166/2012; 55/2013; 82/2013; 14/2014; 27/2014; 28/2014; 41/2014; 41/2014; 115/2014; 132/2014; 160/2014; 199/2014; 196/2015; 226/2015; 97/2017; 170/2017; 248/2018

семејството на обвинетиот успеат да докажат дека дале соодветен надомест што одговара на вредноста на стекнатата имотна корист, истите ќе ја спречат конфискацијата врз имотот со кој располагаат, независно што станува збор за посредна или непосредна корист стекната со кривично дело. Иако на овој начин се врши заштита на интересите на трети лица кои bona fide располагаат со имотот кој е предмет на конфискација, во практиката може да биде проблематично да се утврди дали навистина е даден соодветен надомест за пренесената имотна корист, особено кога станува збор за склучување на разни договори за консултантски или други услуги, како и во поглед на колизијата на овие одредби со Законот за облигационите односи во поглед на договорите за дар.

Значајно е што според членот 98 се прави и делумно префрлање на товарот на докажување, но само во поглед на потеклото на имотот кој треба да се конфискува, а не и во поглед на постоењето на кривично дело, или кривична одговорност. Според самата формулација на членот, третите лица имаат обврска да докажат дека истите дале соодветен надомест за пренесената имотна корист, што значи дека обвинителот треба да обезбеди само докази што го поврзуваат конкретниот имот со стореното кривично дело. Иако интенцијата на Законот е да овозможи полесно детектирање и конфискување на нелегално стекнатиот имот, што е во согласност со меѓународните конвенции, сепак формулацијата на одредбата овозможува спроведување на конфискација без постоење на соодветна финансиска истрага и префрлање на голем товар на докажување врз третите лица, особено ако се има предвид дека е тешко да се одреди што претставува соодветен надомест во пракса. Дополнително, доколку обвинетиот примил соодветен надомест кој одговара на посредната или непосредната имотна корист стекната со кривичното дело, тогаш истата никогаш не преминала кај трети лица, туку е останата во посед на обвинетиот, само е трансформирана во поинаков вид на имот. Членот воедно предвидува исклучок од ова и дозволува конфискација од трети лица независно дали истите дале соодветен надомест или не и независно дали тие знаеле за посебноста на имотот кој треба да биде конфискуван, но само доколку станува збор за предмети што се прогласени за културно наследство, природни реткости, како и за оние предмети за кои оштетениот законски сопственик е лично поврзан. Во оваа насока е особено битно да се прецизираат одредбите во КЗ, но и да постојат соодветни одредби во процесните закони со кои би се уредило докажувањето на легалното потекло на имотот, особено од страна на третите лица, како би се минимизирала можноста за злоупотреба на овие одредби. Конечно, одредбите од КЗ предвидуваат одзементиот имот да се врати на оштетената страна, а според меѓународните договори, одзементиот имот може да се врати во друга држава, додека во случаи кога нема штета, одзементиот имот станува сопственост на државата.

Една од најзначајните новини во македонското законодавство е воведување на институтот на проширената конфискација, поради тоа што со воведувањето на овој институт, целосно се имплементирани одредбите од Рамковната одлука на Советот на Европската Унија 2005/212/JHA за Конфискација на приход, средства и имот поврзан со криминал со што е извршено усогласување на домашното законодавство со легислативата на Европската Унија во поглед на одредбите за замрзнување и конфискување на нелегално стекнат имот.. Член 98-а предвидува:

- Од сторителот на кривично дело сторено во рамките на злосторничко здружение со кое се остварува имотна корист и за кое е пропишана казна затвор од најмалку четири години, како и кривично дело во врска со тероризмот од членовите 313,

394-а, 394-б, 394-в и 419 на овој законик за кое е пропишана казна затвор од пет години или потешка казна или е поврзано со кривичното дело перење пари за кое е пропишана казна затвор од најмалку четири години, ќе се конфискува имотот стекнат во временски период пред осудата што судот го определува според околностите на случајот, но не подолг од пет години пред сторувањето на делото, кога врз основа на сите околности судот основано е уверен дека имотот ги надминува законските приходи на сторителот и потекнува од такво дело.

- Имотот од ставот (1) на овој член ќе се конфискува и од трети лица за кои е остварен со извршување на кривичното дело.
- Имотот од ставот (1) на овој член се конфискува и од членови на семејството на сторителот на кои е пренесен кога е очигледно дека не дале противнадоместок што одговара на неговата вредност или од трети лица ако не докажат дека за предметот или имотот дале противнадоместок што одговара на нивната вредност.

Сепак, во однос на проширената конфискација КЗ само ја преведува терминологијата искористена во Рамковната одлука на Советот на Европската Унија од 2005г., па оттаму во одредбите кои ја регулираат проширената конфискација се јавуваат поими како што се „околностите на случајот“ и „основаната увереност на судот“, без истите да бидат соодветно разработени или пак да биде понудена конкретна дефиниција за тоа кога може да се смета дека е основана увереност на судот за да се изрече мерката проширена конфискација, како и кога може да се смета дека околностите на случајот тоа го дозволуваат⁵. Оттука, нејасно е зошто КЗ го користи терминот „основано уверен“ наместо веќе усвоените и познати термини во домашните закони, како што се основи на сомневање, разумно сомневање или вон разумно сомневање. Од друга страна, некои автори тврдат дека изразот „основано уверен“ треба да се толкува како разумно сомневање дека имотот е добиен со криминални активности, додека на обвинетиот му е товар да го отстрани сомнежот за да избегне проширена конфискација, сепак признавајќи дека треба да се преземе соодветна интервенција во КЗ со цел да се подобри правната сигурност⁶.

Исто така, КЗ повторно прави разлика помеѓу роднини на сторителот и други трети лица, и покрај тоа што не постојат разлики во поглед на постапката или било какви други стандарди кои се однесуваат на роднините и другите трети лица, па така истите мора да докажат дека соодветен надомест што одговара на имотот што е пренесен на нив. Во овој контекст, не е сосема јасно дали целиот имот пренесен од осуденото лице за кое било од кривичните дела предвидени во членот 98-а, на која било трета страна (вклучително и донации за јавни институции, како што се болници, училишта и сл.) треба да биде подобен за проширена конфискација

Во однос на условите за применливост на продолжената конфискација, КЗ е прилично ограничувачки, предвидува проширена конфискација само кога станува збор за случаи поврзани со злосторничко здружување и тероризам, како и перење на пари. Меѓутоа, од самата формулација на членот, основано се поставува прашањето дали проширената

---

⁵ Council Framework Decision on Confiscation of Crime-Related Proceeds, Instrumentalities and Property 2005/212/JHA, February 2005

⁶ д-р Камбовски Владо, д-р Мисоски Бобан: Материјални и процесни правни аспекти на конфискација на имот и имотна корист, Истражување во рамките на проектот „Реформа на кривичното право и почитување на човековите права - подготовки за доследно спроведување на новиот ЗКП“, Скопје, Октомври 2009 година,

конфискација се применува и во случаите на сторување на кривичното дело перење пари од чл. 273 од КЗ, со оглед на тоа што од самиот текст на членот 98-а произлегува дека овој тип на проширена конфискација ќе се применува за кривичното дело во врска со тероризмот за кое е пропишана казна затвор од пет години или потешка казна или е поврзано со кривичното дело перење пари⁷. Па така, тука се јавува нејаснотија околу тоа дали проширената конфискација може да се изрече само кога станува збор за кривичните дела злосторничко здружување, односно тероризам и кривичното дело перење на пари се поврзани меѓу себе, или проширената конфискација може да биде изречена како за терористичко здружување и останати форми на тероризам, така и само за кривичното дело перење пари. Иако повеќето меѓународни документи охрабруваат примена на проширената конфискација во борбата против перењето пари, меѓународната нелегална трговија со наркотици, оружје, луѓе или други незаконски предмети, но исто така и во поглед на корупцијата, злоупотребата на службена должност, даночното затајување итн., овие одредби сепак треба соодветно да бидат пресликани во домашните закони за да можат соодветно да се применуваат во практиката. Во овој контекст, може да се забележи дека освен случаите поврзани со тероризам и злосторничко здружување, како и не баш јасната применливост на проширената конфискација во случаите на перење пари, домашните закони не предвидуваат употреба на конфискацијата во борбата против разни форми на корупција, затајување данок, злоупотреба на службената положба и проневера на јавни средства, нелегална трговија со наркотици или огнено оружје, трговија со луѓе, присилна проституција и слично. Воедно, во овој контекст, не е доволно јасно поврзувањето на периодот за кој стекнатиот имот се конфискува со проширената конфискација, особено во случаите на сторени повеќе кривични дела или продолжено кривично дело, а во врска со прашањето за тоа која осуда, односно кој временски период ќе служи како основ за пресметување на временскиот период за проширена конфискација кој не може да биде подолг од 5 години пред сторување на делото.

Членот 99 од КЗ нуди заштитни мерки за интересите на оштетениот во случаи кога судот не донел одлука за нивните побарувања во кривичната постапка, па така оштетените имаат право да започнат парнична постапка во рок од 6 месеци од добивањето на решението со кое тие биле упатени на граѓански спор од кривичниот суд, или три месеци откако оштетениот дознал за одлуката за конфискација доколку не учествувал во кривичната постапка.

Членот 100 предвидува конфискација од правни лица на ист начин како и конфискација од физички лица. Овој член е тесно поврзан со членот 96-к од КЗ, кој предвидува конфискација од правните наследници или основачите на правно лице кое престанало да постои, а кое било искористено за вршење криминална активност преку која правното лице се стекнало со незаконска имотна корист, или пак незаконска имотна корист била стекната за правното лице. Така според овој член, ако од правното лице не може да се конфискува имот или имотна корист поради тоа што престанало да постои пред извршување на конфискацијата, правниот следбеник односно следбеници, а ако не постојат правни следбеници, основачот или основачите на правното лице, односно акционерите или содружниците кај трговското друштво во случаите утврдени со закон, солидарно ќе се

---

⁷ Кривичен законик на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ број 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/11, 135/11, 185/11, 142/12, 166/12, 55/13, 82/13, 14/14, 27/14, 28/14, 115/14, 132/14, 160/14, 199/14, 196/15, 226/15 и 97/17

обврзат да платат паричен износ што одговара на прибавената имотна корист. Интересно е што КЗ не предвидува конфискација, туку воведува обврска физичките лица да платат паричен износ што одговара на прибавената имотна корист. Во оваа ситуација КЗ не е доволно јасен во поглед на тоа кои акционери или содружници треба да бидат обврзани да го платат паричниот надомест, дали сите, дали оние во моментот кога правното лице престанало да постои, или оние што биле акционери или содружници во периодот кога било сторено кривичното дело. Тука е битно да се напомене дека КЗ не нуди одговор и што во ситуацијата кога основачите или содружниците во правното лице се починати, или постојат други пречки поради кои не може да биде извршена наплатата на незаконски стекнатата корист од правното лице кое престанало да постои.

Како што претходно напоменавме, Кривичниот законик прави разлика помеѓу конфискацијата на нелегалната финансиска, имотна, материјална или друга корист што потекнува од кривично дело (членови 97 до 100) и одземање на предмети користени за сторување на кривично дело, наменети да се сторување на кривично дело, се создадени или произлегуваат од кривичното дело, или други предмети кои согласно домашните закони се забранети (член 100-а). Членот 100-а дава слична дефиниција за одземање на предмети со дефиницијата за конфискација, па така според овој член „никој не може да ги задржи или присвои предметите што настанале од извршување на кривичното дело“. Понатаму, членот предвидува одземање на предметите кои биле искористени или наменети за сторување на кривично дело, без оглед дали тие припаѓаат на сторителот или на трето лице, ако општите интереси на јавноста, јавното здравје и безбедност или други морални причини тоа го налагаат, или доколку постои реална закана дека може повторно да бидат искористени за криминални цели. Предметите кои се сопственост на трето лице, нема да бидат одземени, освен доколку лицето знаело, можело и било должно да знае дека овие предмети биле користени или биле наменети за извршување на кривично дело.

Како што напоменавме, за потребите на оваа анализа не беа разгледувани случаите каде се изрекува одземање на предмети кои се наменети или произлегуваат од кривично дело, бидејќи истите не претставуваат стекнување на незаконска имотна корист. Меѓутоа, во практиката постојат различни толкувања за тоа што претставува незаконски имот стекнат со извршување на кривично дело, а што предмети создадени или кои произлегуваат од сторено кривично дело, па така определени практичари имотот стекнат со извршување на кривично дело го сметаат за предмет создаден или кои произлегува од кривично дело и обратно. Тука треба да се има предвид дека во овие случаи дали конкретниот имот, односно предмет постоел пред извршувањето на кривичното дело, односно дали истиот е создаден со извршувањето на кривичното дело, или само незаконски ги променил сопствениците. Сличен ваков предизвик може да се сретне и при толкувањето на тоа дали определен имот е инвестиран во сторување на кривично дело, како што е претпоставката во случаите на проширената конфискација, или станува збор за предмети кои се искористени или наменети за сторување на кривично дело, особено кога имотната корист е некаков подвижен или недвижен предмет. Во овој контекст, е битно да се напомене дека КЗ прави разлика помеѓу поимите „имот“ и „предмети“ во членот 122, кој ги дава дефинициите на употребените термини во КЗ, меѓутоа оваа разлика не е доволна за да се надминат различните толкувања на одредбите. Така во ставовите 38 и 39, имотот е дефиниран како многу поширок поим, односно „пари или други инструменти за плаќање, хартии од вредност, депозити, друга сопственост од секаков вид и тоа материјална или нематеријална, движна или недвижна, други права врз предметите, побарувања, како и

јавни исправи и легални документи за сопственост и актива во пишан или во електронски облик или инструменти со кои се докажува правото на сопственост или интерес во таквиот имот“, додека под поимот предмети „се подразбираат движни и недвижни предмети кои се целосно или делумно искористени или требало да бидат искористени или настанале со извршување на кривично дело“. Несоодветното разликување на овие поими може да го отежне прибирањето на податоците кои се релевантни за оцена и унапредување на практичната примена на конфискацијата на имот и имотна корист и да допринесе до несоодветно мапирање на сите предизвици и добри практики на постапување.

Покрај ова, КЗ, содржи и одредби во членовите во посебниот дел каде се предвидува одземање на предметите користени за извршување на кривичното дело, наменети за извршување на кривичното дело, како и создадени преку извршување за кривично дело како задолжителна санкција за низа кривични дела, како што се производство и трговија со наркотични средства, фалсификување стока, фалсификување пари, прикривање на имот, компјутерски криминал, злосторничко здружување, трговија со оружје и распрскавачки материји, тероризам, трговија со луѓе и слично. Тука е забележително дека КЗ во суштина користи повеќе наизменични поими како конфискација, одземање, заплenuвање и пленување, кои се однесуваат на истата санкција. Овој вид на автоматско одземање на предмети што се користеле за извршување на одредени кривични дела може да биде проблематичен поради тоа што не ја зема предвид тежината со која ваквата конфискација го погодува лицето од кое се одземаат предметите, особено кога станува збор за одземање од трети лица кои не знаеле или не можеле да знаат дека предметот ќе биде искористен за незаконски цели.

ЗАКОН ЗА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА

ЗКП е несомнено најважниот закон во однос на спроведувањето на конфискацијата, кој со своето влегување во примена во декември 2013 година вовеле нов модел на кривична постапка, согласно која судот сега е во неутрална и пасивна улога, пак јавните обвинители ја имаат главната истражна улога, за која цел на располагање ја имаат правосудната полиција, како и овластувања за самостојно преземање истражни дејства. Во оваа насока, ЗКП ги позиционираше обвинителите како странка во кривичната постапка, слично како и одбраната, за разлика од претходниот инквизиторски модел каде постои поинаков и партнерски однос помеѓу обвинителството и судот.

Постапката за конфискација е регулирана со ЗКП, поточно во членовите од 530 до 541, членот 529 кој се однесува на одземање на предмети, како и членовите 194 до 204 кои се однесуваат на привремено одземање и обезбедување на предмети во претходната постапка. При тоа, слично како и кај КЗ, ЗКП користи повеќе поими кои се однесуваат на одземањето на имотната корист поврзана со или произлезена од кривично дело, како што се: конфискација, одземање и заплenuвање. Иако од законските одредби можат да се забележат тенденции на законодавецот за поставување на суптилни разлики при употребата на споменатите поими, сепак во Кривичниот законик и ЗКП не постојат конкретни дефиниции или јасно разграничување помеѓу термините кои се однесуваат на одземањето на против-правната имотна корист.

Членот 194 од ЗКП ја уредува постапката за привремено одземање и обезбедување на предмети користени за криминални цели, наменети за криминална цел, создадени со

криминална активност, или на друг начин важни за кривичната постапка, која во согласност со овој член започнува во фаза на истрага, а по предлог на јавениот обвинител или правосудната полиција. Одлуката по овој предлог ја носи кривичниот совет и ли судечкиот совет во судот согласно членот 25 од ЗКП. Овие предмети можат да бидат одземени и без судска одлука, во случаи кога постои опасност од одлагање, меѓутоа според членот 196, јавниот обвинител сепак е должен да поднесе барање за одобрување на ваквото одземање на предметите кое мора да биде потврдено од судијата на претходна постапка во рок од 72 часа по одземањето на предметите без судски налог. Во овој контекст, важно е да се напомене дека обвинителот може да побара од судијата на претходна постапка да му изрече парична казна на секое лице (освен на обвинетиот) кое има во сопственост предмети што можат да се искористат како доказ во постапката, или пак предмети што се поврзани со кривичното дело, односно предмети користени или наменети за извршување на кривично дело, предмети создадени со извршување на кривично дело, или пак кои произлегуваат од извршување на кривичното дело, а лицето одбива да ги предаде предметите на обвинителот или правосудната полиција. Оттаму законот предвидува и казни како гаранција за успешно спроведување на мерките за обезбедување на имот, а притоа внимавајќи истите да не можат да бидат изречени кон осомничениот.

Како позначајна мерка од овие законски одредби за целите на овој труд е членот 202 кој се однесува на привремено одземање на имот или предмети заради обезбедување кои се во насока на рано откривање и обезбедување на имот стекнат на нелегален начин, сè со цел да се оневозможи идно манипулирање со истиот во насока на негово прикривање или искористување како капитал за дополнително генерирање на приходи.

Согласно овој член, „судот може во кое било време во текот на кривичната постапка да донесе, по барање на јавниот обвинител, привремена мерка одземање на имот или предмети кои според Кривичниот законик треба да се одземат, мерка заплenuвање или друга неопходна привремена мерка за да се спречи користењето, отуѓувањето или располагањето со тој имот или предмети“.⁸ Ваквата наредба и во овој случај не е задолжителна за извршување на мерките за обезбедување на имот доколку постојат ризици од одлагање, во кои случаи по нејзиното извршување, доколку истата е спроведена од правосудната полиција, јавниот обвинител мора да биде веднаш информиран, а судијата на претходна постапка е должен во рок од 72 часа да ги одобри мерките, во спротивно одземените предмети ќе му се вратат на лицето од кое се одземени. Споредено со претходно споменатите одредби од членот 196, можеме да забележиме дека и во ЗКП можат да се сретнат минимални разлики во предвидената постапка помеѓу привременото одземање на предмети произлезени или употребени за извршување на кривичното дело и привременото одземање на имот и имотна корист заради обезбедување, иако ниту ЗКП како ниту КЗ не нудат јасно разграничување помеѓу предмети кои произлегуваат од кривичното дело и имот или имотна корист стекнати со кривичното дело. Сепак, она што е битно кај оваа одредба е што со истата повторно се врши усогласување на домашното законодавство со меѓународните документи, но и самата одредба според која ваквото барање за привремено одземање на имот и имотна корист заради обезбедување може да се поднесе во било кое време од кривичната постапка, што е особено важно поради тоа што во пракса кривичната истрага е речиси без исклучок побрза од финансиската истрага,

⁸ Закон за кривичната постапка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ број 150/10, 100/12 и 142/16)

па податоци за имотот и нелегално стекнатата корист можат да се добијат значително подоцна. Ваквата одредба овозможува кривичниот прогон да не се одолговлекува заради финансиската истрага, ниту пак да се компромитира квалитетот на финансиската истрага. Сите овие мерки за одземање на имот и имотна корист заради обезбедување се изрекуваат со судска наредба донесена на предлог на јавниот обвинител, а согласно членот 535 од ЗКП истите можат да бидат изречени и кон трети лица.

Членот 202 дополнително ја регулира постапката за привремено замрзнување на имотот со давање детали за предлогот кој го поднесува обвинителот, па така истиот треба да вклучува краток опис на кривичното дело; опис на имотот или предметите што потекнуваат од кривичното дело; информации за лицето кое располага со конкретниот имот или предмети; докази врз кои се заснова сомнежот дека имотот или предметите потекнуваат од кривично дело, како и причините поради кои е веројатно дека одземањето на имот или предметите ќе биде отежнато или невозможно до крајот на кривичната постапка. Со тоа, слично како и кај мерките за обезбедување на присуство, или пак непречен тек на кривичната постапка, така и тука ЗКП предвидува дека замрзнувањето на имотот или привременото одземање на предметите заради обезбедување треба да биде изречено само кога не постои поинаков начин имотот да се обезбеди, што може да се смета дека не ги исполнува целосно стандардите од меѓународните конвенции кои се однесуваат на привременото одземање на имот заради обезбедување, особено во постапките кои се водат за сериозни форми на организиран криминал или корупција.

Меѓутоа она што е проблематично во овој член е ставот 8 согласно кој „мерките од ставот 1 на овој член можат да траат до завршување на постапката пред првостепениот суд“. Оваа одредба може сериозно да ги попречи обидите да се обезбеди незаконски стекнат имот со цел да може да биде извршена евентуалната одлука за конфискација, а со тоа и во одредена мера да ја неутрализира можноста обвинителот да поднесе барање за привремено замрзнување на имот во кое било време од постапката, бидејќи мерките за привремено замрзнување на имотот можат да траат само додека не се донесе првостепенa пресуда. Останува нејасно зошто законот предвидува мерките да можат да траат само додека не се донесе првостепената пресуда, а не и до донесување на конечната одлука. Поради ова, барањето на обвинителот за привремено замрзнување на имотот во подоцнежните фази на постапката, како на пример во подоцнежните фази на доказната фаза или завршните зборови се практично неефикасни и бескорисни, бидејќи тие ќе го обезбедат имотот само за краток временски период. Покрај тоа, ова е особено проблематично ако се разгледа должината на второстепената постапка пред апелационите судови, како и можноста апелациониот суд да наложи повторно судење, во кој случај е нејасно дали обвинителот е должен да поднесе ново барање за привремено замрзнување или одземање на имотот заради обезбедување. Имајќи предвид дека мерките за привремено одземање на предмети или замрзнување на имотот судот ги изрекува токму поради потенцијалните ризици обвинетиот да го прикрие имотот за да се оневозможи извршувањето на конфискацијата, со укинување на овие мерки и враќање на привремено замрзнатиот имот на обвинетиот по донесувањето на првостепената пресуда, постои сериозен ризик дека одредбата од став 8 ќе овозможи токму таква манипулација со имотот веднаш по донесување на првостепената пресуда. На овој начин привременото замрзнување на имотот нема да има сериозен ефект во поглед на обезбедување на целосно извршувањето на одлуката за конфискација.

Сепак важна одредба од ЗКП во овој контекст е став 11 од член 202 кој вели дека сите правни дејствија на имотот и предметите што се предмет на заштита, преземени откако обвинителот поднел предлог за привремено замрзнување на имотот се ништовни, што донекаде го неутрализира ризикот од став 8. Ставот 11 дозволува обезбедување на имотот, како и неутрализирање на потенцијалните ризици од манипулација и прикривање на имотот поради доцнење помеѓу поднесувањето на предлогот за замрзнување на имотот, или пак на судската одлука за привремено замрзнување, како и доцнењето со извршувањето на одлуката, преку оневозможување на која било законска опција за манипулирање, пренесување или трансформација на имотот. Сепак, со оглед на одредбите од став 8, дискутирани погоре, ЗКП не обезбедува доволни заштитни мерки за потенцијална фактичка и незаконска манипулација, пренесување или трансформација на имотот низ целиот тек на постапката.

Како што споменавме, овие мерки за привремено замрзнување на имотот се изрекуваат со судска одлука, а по предлог на јавниот обвинител, па така во согласност со член 535 од ЗКП, мерките можат да бидат изречени и на имот што го уживаат или го поседуваат трети лица. На овој начин, ЗКП им ги обезбедува потребните процедурални можности на обвинителите да спроведат темелна кривична и финансиска истрага за правилно идентификување на имотот стекнат со сторување на кривично дело, како и на обиди за понатамошно зголемување на вредноста на имотот, обиди за трансформација или прикривање на истиот. Она што е уште поважно, овие одредби им овозможуваат на обвинителите, до одреден степен да го лоцираат, идентификуваат и обезбедат незаконски стекнатиот имот во текот на целата постапка, како би можело да се спроведе евентуалната одлука за конфискација донесена Согласно овие одредби, врз основа на сите дејствија преземени од страна на обвинителот, вредноста и потеклото на имотот и предметите се проценуваат во кривичната постапка пред надлежен суд.

Постапката за конфискација на имотна корист и одземање на предмети е регулирана во членовите 529 кој се однесува на одземање на предмети искористени или наменети за сторување на кривично дело, предмети кои произлегуваат или се создадени со сторување на кривично дело, како и сите предмети кои согласно КЗ треба да се одземат, како и членовите 530 до 541 кои се однесуваат на конфискацијата на имотна корист. Во овој контекст треба да се спомене и членот 135 што се однесува на извршувањето на пресудите во делот што се однесува на трошоците на постапката, одземање на имотна корист, како и материјалните побарувања на оштетениот.

На самиот почеток, привлекува внимание фактот што ЗКП нема одредби кои соодветно го предвидуваат начинот на започнување на постапката за конфискација. Така, во текстот на целиот Закон не постои одредба која предвидува дали постапката за конфискација започнува со поднесување на предлог за конфискација од страна на јавниот обвинител, или пак судот е должен да донесе одлука за конфискација секогаш кога ќе оцени дека оваа мерка е апликативна во постапката. Ваквата ситуација може да предизвика различно толкување на одредбите од ЗКП при практичната примена во однос на тоа дали е неопходно поднесување на предлог за конфискација или не, што може да придонесе до целосно пропуштање да се донесе одлука за конфискувањето на нелегалната имотна корист. Во оваа насока, како што беше споменато погоре, одредбите во врска со привременото одземање на предмети и привремено замрзнување на имот налагаат обвинителот да поднесе предлог за изрекување на овие мерки, кој предлог мора да биде

образложен и поткрепен со докази. Така согласно членот 530 од ЗКП, јавниот обвинител е должен да прибира и да предлага докази потребни за утврдување на незаконското потекло на имотот, како и износот и видот на имотот добиен со сторување на кривичното дело, за која цел обвинителот може да му предложи на судот да определи мерки за привремено замрзнување на имотот. Слично на ова, членот 532 од ЗКП го овластува обвинителот да бара потребни информации од државни органи, финансиски институции, правни лица или граѓани заради утврдување на видот и износот на нелегално стекнатиот имот. Покрај ова, следејќи ја целокупната логика и усвоениот пристап во адверсаријалниот модел на кривична постапка, секоја мерка или санкција, треба да биде наредена од суд по барање или предлог на овластен тужител, односно јавен обвинител или приватен тужител. Во поткрепа на тоа говори и член 539 од ЗКП кој предвидува дека за сите прашања за кои не е предвидена соодветна одредба во врска со постапката за примена на мерки на безбедност или конфискација на имот и имотна корист, соодветно ќе се применуваат другите одредби од самиот ЗКП. Поради ова, очекувано е обвинителот да поднесе некаков вид на предлог за конфискација, макар и усно на главната расправа, но недостигот на доволно јасни и изречни одредби во врска со започнувањето на постапката за конфискација во ситуација на транзиција од инквизиторски во акузаторен модел на кривичната постапка може да предизвика потешкотии во нејзината примена. Во контекст на ова оправдано се поставува и прашањето до која мера судот е врзан со предлогот на обвинителот, односно дали судот може да донесе одлука за конфискација на имотна корист кој е поголем од оној што утврден во обвинението или предлогот за конфискација?

Во поглед на постапката за конфискација од трето лице, најголемиот дел од одредбите се понудени во членот 531 од ЗКП, кој предвидува дека лицето кое го поседува имот кој се смета дека потекнува од кривично дело или претставникот на правното лице што кое поседува наводна незаконска имотна корист ќе бидат повикани на распит како во претходната и истражна постапка, тако и главната расправа. Согласно овој член, секогаш кога во текот на главната расправа ќе се утврди дека постојат услови за изрекување на конфискација на имот и имотна корист, јавниот обвинител ќе предложи главната расправа да се прекине и да се повика третото лице на главната расправа. Овој член воедно предвидува дека третото лице ќе биде испитано веднаш по обвинетиот, а предвидува и дека третото лице има право да предложи докази, како и да поставува прашања на сведоци и вештаци по одобрување од судот. Бидејќи третото лице не е обвинето во постапката и истото не се соочува со никаква санкција, се предупредува дека постапката ќе се спроведе и без неговото учество, како и тоа дека истото е должно да го докаже законското потекло на имотот. Сепак, членот не нуди доволно јасни одредби кои го регулираат учеството на третите лица во постапките, нивните права и начините на нивна реализација, поради што се поставуваат повеќе прашања во овој контекст. Така имајќи предвид дека со новиот модел на кривична постапка обвинетиот има право да се брани со молчење, односно истиот воопшто да не биде испитан на главната расправа, па во тој случај се поставува прашањето кога ќе може да се испита третото лице и истото да има прилика да ги презентира своите докази кои се однесуваат на докажување на легалното потекло на имотот. Во оваа насока е нејасно и до која мера третите лица имаат право да учествуваат во претходната постапка, односно дали третите лица ги имаат истите права како одбраната во врска со спроведување на независна истрага, собирање докази, па дури и бараат судот да изрече санкција на државен орган, финансиска институција, правно лице или на кој било граѓанин кој одбива да им ги обезбеди потребните докази кои се однесуваат на докажување на легалното

потекло на имотот. Понатаму, не е јасно според кои правила третото лице ќе може да го даде својот исказ на главната расправа, особено затоа што ЗКП предвидува само испитување на сведоци, вештаци, или обвинети лица, директно од страна на странката која го предложила сведокот и вкрстено од спротивната страна, додека судот има право само да поставува прашања за појаснување на одговорите дадени во текот на директно и вкрстено испитување од странките на постапката. Така, не е јасно кој ќе го води испитувањето на трето лице, во случаите кога истото не е повикано како сведок во постапката, како и кој сè и на кој начин ќе има можност да го испита третото лице, како и кој сè и на кој начин ќе може да ги испитува сведоците на третото лице во поглед на докажување на легалното потекло на имотот. Во овој контекст, исто така вреди да се напомене дека ЗКП дозволува трето лице да биде повикано како сведок во постапката, што дополнително ги комплицира процедуралните аспекти на нивното испитување и презентирањето на докази кои се однесуваат на потеклото на имотот кој треба да биде конфискуван. Покрај ова, ЗКП предвидува дека третите лица имаат право да присуствуваат во текот на целата главна расправа, па дури и одредбите за исклучување на јавноста од главната расправа не се однесуваат на овие лица, но од друга страна ЗКП предвидува дека сведоците ќе бидат отстранети од судницата сè додека не бидат испитани, со цел да не може да се влијае врз нивниот исказ преку изведувањето на другите докази и испитувањето на сведоците. Тука повторно може да се види колизија во одредбите на ЗКП, со што само се зголемува нејасната слика за учеството на третите лица во постапките, независно дали истите се повикани како сведоци, или не.

Членовите 533 и 534 од ЗКП се однесуваат на проширената конфискација, па согласно овие членови судот ќе изрече проширена конфискација според условите пропишани во Кривичниот законик, доколку обвинетиот во рок од една година од датумот на започнување на главната расправа не успее да докаже дека имотот е законски стекнат. Доколку судот донесе пресуда за вината на обвинетиот пред истекот на рокот од една година, одлуката за проширената конфискација ќе биде донесена со посебна одлука по истекот на рокот од една година од започнување на главната расправа. Со овие одредби, ЗКП врши најголемо префрлање на товарот на докажување, овојпат во однос на обвинетиот со тоа што јасно предвидува дека имотот ќе биде конфискуван доколку истиот не го докаже легалното потекло на истиот. Иако ЗКП предвидува решение за случаите кога главната расправа е завршена пред истекот на периодот од една година, сепак не предвидува решение за обратната ситуација, односно за случаите кога главната расправа нема да заврши во рок од една година од нејзиното започнување. Останува нејасно дали во оваа ситуација судот треба да донесе посебна одлука за конфискацијата на имот по истекот на рокот од една година независно дали расправата е завршена или не, или пак во овие случаи одлуката за конфискација судот ќе ја донесе со пресудата со која одлучува за кривичното дело и вината на обвинетиот.

Дополнително, во врска со ова, не е јасно зошто рокот е врзан со започнувањето на главната расправа, бидејќи постапката за привремено замрзнување на имотот, како и конфискацијата може да се поведе во кое било време од кривичната постапка, со што ефективно се скратува периодот кој обвинетиот го има на располагање за да го докаже легалното потекло на имотот. ЗКП не нуди никакви појаснувања зошто е избран токму рокот од една година од започнување на главната расправа, бидејќи во практиката се случува често одлагање на расправите, што може да доведе и до ситуација обвинетиот воопшто да нема прилика во рок од една година да презентира докази за легалното потекло на имотот.

Во овој контекст, имајќи предвид дека проширената конфискација е применлива само во случаи што се однесуваат на тешки форми на финансиски, организиран криминал или корупција, треба да се напомене дека токму кај овие предмети постапките траат и повеќе од една година, делумно поради честите одлагања, како и големиот број на докази кој е потребно да бидат изведени на главната расправа, поради што во ваквите сложени случаи, рокот од една година за обвинетиот да го докаже правното потекло на имотот објективно може да не е доволен.

Истите услови и процедурални правила се применуваат и во постапката за проширена конфискација на имотна корист од трето лице, со тоа што членот 534 изречно предвидува дека постапката за проширена конфискација од трето лице се покренува по предлог на јавен обвинител, како и рокот во кој третото лице треба да го докаже законското потекло на имотот е две години, наместо една како во случајот на обвинетиот. Уште еднаш, не е јасно зошто законот пропишува рок од две години за докажување на легалното потекло на имотот, како и зошто овој рок е различен од рокот кој е предвиден за обвинетиот. За разлика од одредбите во врска со покренување на постапката за конфискација против обвинетиот, и за разлика од одредбите во врска со непосредната, посредната и вредносно-заснованата конфискација каде што не е изречно утврдено дека постапката ќе се поведе по предлог на обвинителот, тука можеме да забележиме дека кога станува збор за проширена конфискација од трето лице јавниот обвинител мора да поднесе предлог за истото. Сепак и кај овие одредби, идентично како и кај одредбите од членот 533 за проширена конфискација од обвинетиот, така и тука можат да се покренат истите прашања во однос на постапката и донесувањето на одлуката.

Според член 536 од ЗКП е предвидено дека одземањето на имотната корист може да се изрече во пресуда со која обвинетиот се огласува за виновен, со решение за судска опомена, решение за примена на воспитна мерка како и решение со кое се изрекува мерката безбедност. Исто така судот може да донесе одлука за конфискација и во случај кога ќе донесе решение за запирање на постапката во законски определени случаи во која постапка може да се донесе одлука и за конфискација од трето лице. Како резултат на проширување на примената на мерката на конфискација и врз трети лица согласно ст 3 од чл 97 од КЗ се остава можност за изрекување на мерката конфискација и во случај кога поради фактички или правни пречки не е можно да се води кривина постапка. Важно е што според овој член судот во одлуката за конфискација мора да го идентификува имотот или вредноста на имотот што треба да се конфискува. Меѓутоа, видно од самиот текст на одредбата, судот може да го идентификува имотот или предметите што треба да се конфискуваат или да го ја утврди вредноста на имотот кој треба да биде конфискуван, па така е можно судот да нареди конфискација на конкретен имот без да ја утврди неговата вистинска вредност, иако како што беше дискутирано претходно, обвинителот е должен да собере и да презентира докази за идентификација на имотот и утврдување на вредност на истиот. Од друга страна, вредноста на нелегално стекнатиот имот може сериозно да влијае на видот и висината на изречената санкција, па дури и на кривичната одговорност на обвинетиот, што значи дека утврдувањето на вистинската вредност на имотот е од суштинско значење во повеќе аспекти на постапката. Сепак, овој член изречно бара судот да ја утврди вредноста само кога станува збор за конфискација на парични средства, или вредносна конфискација, но не и кога станува збор за посредна или непосредна конфискација и одземање на предмети.

Друг важен член е членот 540 кој ги предвидува правилата за посебната постапка на конфискација кога постојат фактички и правни пречки за спроведување на кривична постапка против сторител на кривично дело, во кои случаи по предлог на јавен обвинител, судот спроведува посебна постапка за конфискација на имот, кој е стекнат со кривично дело, доколку се исполнети условите предвидени во Кривичниот законик. Во оваа постапка, по предлог на јавниот обвинител се изведуваат потребните докази, по што судот ќе донесе одлука за конфискација доколку се докаже дека имотот е стекнат со извршување на кривично дело или дека предметите биле користени или наменети за сторување на кривично дело, или произлезле од сторување на кривично дело или се други предмети кои согласно Кривичниот законик треба да се одземат.

И покрај тоа што ЗКП се повикува на КЗ во однос на условите под кои може да се поведе оваа постапка, како што беше дискутирано претходно, КЗ не предвидува соодветно и јасно дефинирање на условите под кои може да се поведе оваа постапка за конфискација. Понатаму иако е јасно дека судот ќе покрене посебна постапка за конфискација по предлог на јавниот обвинител, сепак, ЗКП не предвидува никакви дополнителни одредби во врска со видот на предлогот поднесен од обвинителот, процедуралните правила на посебна постапка, начинот на спроведување истрага и ефективно учество на лицата кои располагаат со имотот кој треба да се конфискува, статусот и процедуралните права на инволвираните страни, начинот на собирање и презентирање докази и испрашувања на сведоци, изготвување на вештачења од странките во постапката, видот на одлуката со која судот ја определува конфискацијата, или кое било друго правило кое би ја регулирало оваа постапка. Ситуацијата е уште посложена доколку се земе предвид текстот од ставот 2, кој предвидува дека судот ќе донесе одлука за конфискација доколку се докаже дека имотот е добиен преку кривично дело, што значи дека во овие посебни постапки за конфискација на имот кога не е можно водење на кривична постапка, не се врши префрлање на товарот на докажување, па така обвинителот е тој кој мора да докаже надвор од разумно сомневање дека конкретниот имот е стекнат со кривично дело, што во пракса може да се покаже како исклучително тешка задача.

Според членот 541, одлуката за конфискација ќе се изврши во рок од 30 дена од денот на правосилноста на истата, а истовремено предвидува и дека сите правни акти направени по извршувањето на кривичното дело со цел да се намали вредноста на имотот се ништовни. Дополнително овој член предвидува дека во случаи кога конфискацијата не може да се спроведе на имотот определен во одлуката на судот, истата ќе се изврши од друг имот на истото лице. И покрај тоа што овој член нуди флексибилност во постапувањето и ја зголемува можноста за ефективно спроведување на конфискацијата со дозволување на конфискација на различен имот во случај кога конкретниот имот не може да се лоцира и конфискува, сепак членот не предвидува никакво решение за тоа кој и како ќе го идентификува другиот имот што ќе се конфискува, како и неговата вредност, ниту пак предвидува рок во кој може да се изврши овој вид на замена.

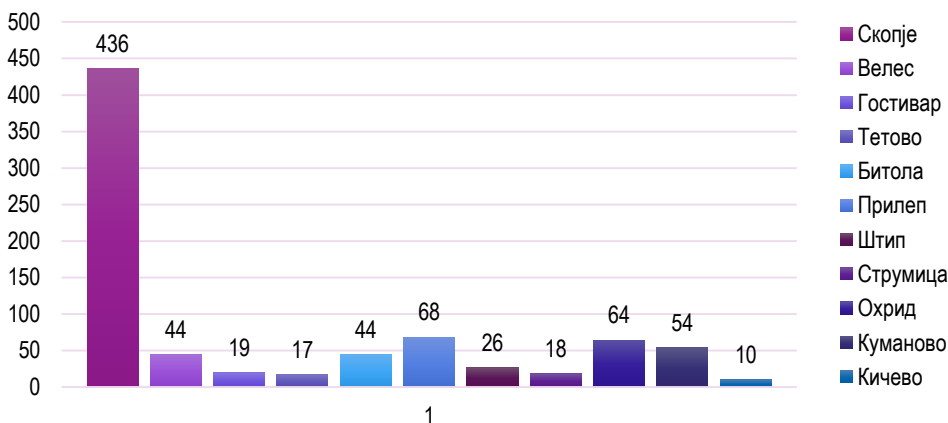
Овие одредби се надополнети во членот 135, кој ги регулира правилата за извршување на одлуките за процедуралните трошоци, материјалните побарувања, одземените предмети и конфискуваниот имот, со тоа што овој член предвидува рок за доброволно исполнување на судската одлука од страна на обвинетиот, по чие истекување пресудата ќе се изврши присилно. Согласно овој член судот што ја донел пресудата во прв степен ќе одлучи дали одземените имот и одземените предмети ќе бидат продадени според

одредбите за извршување или ќе им бидат предадени на државните субјекти, кривичното дело или други музеи или други институции, или дали тие ќе бидат уништени. Сите приходи од продажба на конфискуваниот имот или одземените предмети се слеваат во буџетот на државата. Ваквите одредби се во голема мера остаток од периодот пред однесување на законот за управување со конфискуван имот и одземените предмети во кривична и прекршочна постапка со кој детално се регулираат овие постапки за извршување. Сепак, она што е важно, е што членот 135 од Законот предвидува одлуката за конфискација и одземање на предмети, освен во постапка по вонреден правен лек, може да се измени и со судска одлука во парнична постапка во врска со сопственоста на конфискуваниот имот, односно одземените предмети. Ова може да предизвика загриженост во врска со правната сигурност бидејќи конечната и ефективна одлука на еден (кривичен) суд може да се измени со подоцнежна пресуда по парнична постапка поведена пред друг суд од иста инстанца.

ПОДАТОЦИ ОД НАБЉУДУВАЊЕТО НА СУДСКИТЕ ПОСТАПКИ

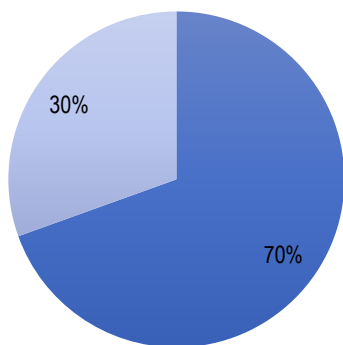
ОПШТИ ПОДАТОЦИ

Во рамките на мониторингот беа опфатени вкупно 11 судови, а беа мониторираани вкупно 800 расправи од кои 436 за предмети кои се водат пред Основниот кривичен суд Скопје, 44 во Основниот суд Велес, 19 во Основниот суд Гостивар, 17 во Основниот суд Тетово, 44 во Основниот суд Битола, 68 во Основниот суд Прилеп, 26 во Основниот суд Штип, 18 во Основниот суд Струмица, 64 во Основниот суд Охрид, 54 во Основниот суд Куманово и 10 во Основниот суд Кичево (графикон бр. 1). Мониторингот на судските постапки се одвиваше во периодот од февруари 2020 година до март 2021 година, поради што е битно да се напомене дека динамиката на мониторинг не се одвиваше со воедначено темпо поради вонредната состојба за чие траење работата на судовите беше значително ограничена на постапување во само мал број на предмети, како и поради големиот број на инфекции со КОВИД-19 со што секако имаше импакт врз постапките.

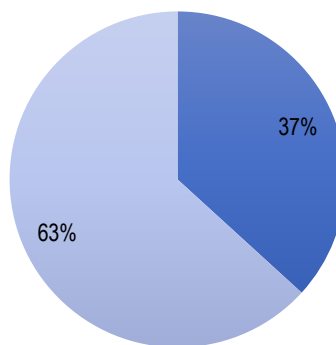
Графикон бр. 1

Во насока на тоа, и самата застапеност на судовите и бројот на конкретните кривични дела кои беа опфатени во мониторингот, не ја одразуваат реалната слика во поглед на обемот на работа на судовите и застапеноста на конкретните кривични дела каде конфискацијата е подобна, со исклучок на Основниот кривичен суд Скопје. Во поглед на кривичните дела кои беа опфатени во мониторингот, најголемиот дел од нив се однесуваа на злоупотреба на службената положба и овластување по член 353 од КЗ., или 186 рочишта за главна расправа, потоа измама од член 247 од КЗ или 149 рочишта, неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги и прекурсори по член 215 на 104 рочишта, даночно затајување по член 279 на 91 рочиште, недозволно изработување, држење или ракување со оружје или експлозивни материји по член 396 од КЗ со набљудувани 26 рочишта, злосторничко здружување по член 394 од КЗ со набљудувани 23 рочишта за главна расправа, како и други кривични дела со мала застапеност. Очекувано, најголемиот број од постапките за овие кривични дела, а со оглед на тежината и висината на запретената казна се водеа во редовна постапка, додека само 30% беа скратени постапки по обвинителен предлог (графикон бр. 2).

■ Редовна ■ Скратена

Графикон бр. 2

■ ДА ■ НЕ

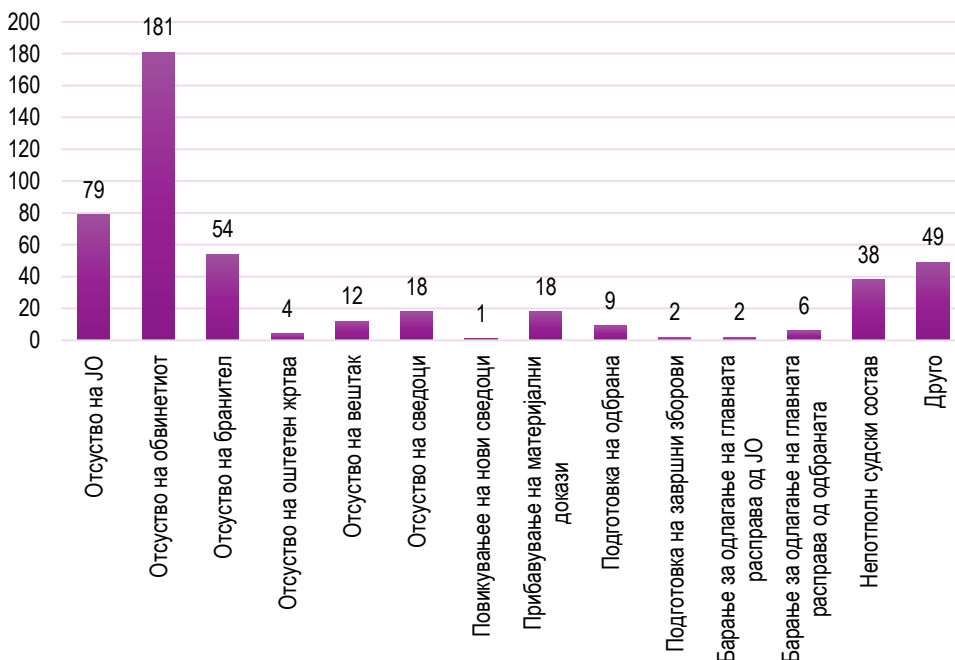
Графикон бр. 3

Судењата кои беа предмет на набљудување беа јавни и не беа детектирани никакви попречувања на јавноста да присуствува на рочиштата за главна расправа, што е особено охрабрувачки доколку се земе предвид дека судовите се соочија со посебни предизвици во периодот кога се спроведуваше мониторингот, поради потребата за запазување на мерките за заштита од ширење на КОВИД-19, согласно кои се ограничуваше бројот на присутни лица во затворен простор. Во овој контекст мораме да потенцираме дека се забележува константен тренд на унапредување на јавноста и транспарентноста во работењето на судовите, но сепак сè уште може да се забележат одредени постапувања од страна на судовите кои укажуваат на недостиг на искуство со јавноста во работењето. Така, интересно е што во последните неколку години се забележа тренд каде судот ги нотира на записник сите присутни во судницата, вклучувајќи ги и претставниците на јавноста, па така за време на мониторингот во овој проект, претставниците на јавноста биле нотирани на записник во 37% од случаите, или на вкупно 267 рочишта за главна расправа (графикон бр. 3). Ова само по себе не е некаков проблем или пречка за јавноста да присуствува на расправите, но се поставува прашањето за потребата од оптоварување на записниците од главната расправа

со лични податоци на присутните граѓани во својство на јавност, особено доколку се земе предвид дека сите лица кои влегуваат со судот се легитимирани од страна на судската полиција и истите поминуваат низ безбедносна проверка пред да им се дозволи влез во судската зграда.

УСЛОВИ ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА ГЛАВНАТА РАСПРАВА

Најголемиот број на одложени рочишта за главна расправа и овој пат се должат на отсуството на учесниците чие присуство е неопходно, додека пак во помал број одлагањата се должат на прибавување на нови докази, подготовка на одбраната, подготовка на завршните зборови и слично (графикон бр. 4). Слично како и претходните години, обвинетите се тие кои во најголем дел отсуствуваат од рочиштата за главна расправа, поради што истата мора да биде одложена, но оваа година се забележува зголемено отсуство на јавните обвинители и членовите на судечките совети, или судии поединци, па така јавните обвинители отсуствувале од 79 рочишта, бранители од 54, а судиите или судиите поротници од 38 рочишта (графикон бр. 4). Зголемениот број на отсуства секако може да биде препишан на пандемијата со КОВИД-19 и исклучително високиот број на инфекции со вирусот и неопходните мерки за изолација. Оваа ситуација може да го објасни и зголемениот број на отсуства од страна на обвинителите и судиите, кои имајќи ја предвид природата на нивната работа беа значително повеќе изложени на можност од инфекција со вирусот.

Графикон бр. 4

Графикон бр. 5

Со цел да се обезбеди присуството на сите лице чие учество е неопходно, односно јавниот обвинител или приватниот тужител, обвинетиот и неговиот бранител, судот мора истите најнапред уредно да ги повика и да обезбеди услови за нивно присуство. Повикувањето на сведоците пак, се врши по претходен предлог од странката која го повикува конкретното лице како сведок, поради што е битно да постои добра координација на странките и судот како би се избегнале непотребни одлагања поради отсуство на сведоци. Во оваа насока, можеме да забележиме дека 53 пати судските служби не успеале уредно да ги повикаат лицата чие присуство е неопходно за одржување на главната расправа, додека пак доминантно одлагањата се должат на оправдано отсуство на некој од учесниците во постапката, или поточно на 176 рочишта за главна расправа (графикон бр. 5). Битно е да се напомене дека се детектирани вкупно 62 неоправдани изостанувања, поточно отсуства од рочиштето за главна расправа на лице кое претходно не го известило судот, што во суштина остава простор овие 62 лица подоцна да го оправдаат своето отсуство и така да избегнат примена на определена мерка за обезбедување на присуство. И од овој графикон се потврдува претходно истакнатиот очигледен заклучок според кој пандемијата имаше сериозно влијание врз динамиката на работење на судовите и обвинителствата, па така може да се забележи значително повисок број на оправдани отсуства од главната расправа, кои во главно се должат на здравствени причини.

МЕРКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПРИСУСТВО И ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ИМОТ

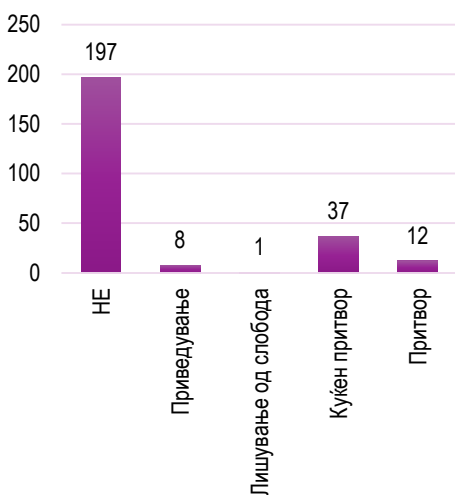
Во рамките на овој мониторинг, слично како и кај системскиот мониторинг на кривични постапки⁹ е забележано намалување на примената на притворот, кој е определен во само 12 случаи, додека пак се забележува зголемена примена на куќниот притвор, во вкупно 37 случаи (графикон бр. 6), со што повторно лишувањето од слобода е доминантен начин на обезбедување на присуството, иако се бележи тренд на намалување на изрекувањето на овие мерки. Имајќи ја предвид природата на овие кривични дела кои беа предмет на

⁹ Натали Петровска, Дарко Аврамовски, Системски мониторинг на кривични судски постапки во 2020 година, Коалиција Сите за правично судење, Скопје 2021 година.

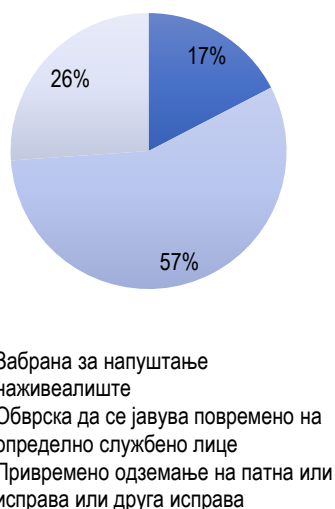

мониторинг, особено високата застапеност на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата, е разбирливо е благото отстапување во поглед на останатите предмети каде се забележува помала стапка на изречени притворски мерки.

Сепак, интересно е што во овие случаи се забележува во поглед на примената на мерките за обезбедување на присуство можеме да забележиме дека постои зголемување на примената на мерките на претпазливост, кои биле применети во вкупно 38 случаи, (графикон бр.7). Сепак интересно е што се забележува исклучително висок процент на изречени мерки куќен притвор, па така додека во рамките на системскиот мониторинг истата година не беше детектирана ниту една изречена мерка куќен притвор, овде истиот е застапен во 38.5% од вкупниот број на изречени мерки на обезбедување и мерки на претпазливост. Ваквата висока бројка на определени мерки куќен притвор може да се должи на повеќе фактори меѓу кои и недостигот на репрезентативност во примерокот кој е предмет на истражувањето, заменувањето на мерката притвор со куќен притвор од страна на судовите поради пандемијата со КОВИД-19 и немањето на соодветни услови за превенција во притворските одделенија, но и поради фактот на високата застапеност на предмети кои се водат пред Основниот кривичен суд Скопје каде вообичаено се изрекуваат повеќе алтернативни мерки на притворот, но и поради зголемената тенденција на примена на оваа мерка во случаите на висока корупција каде се инволвирани сегашни или поранешни функционери.

Графикон бр. 6

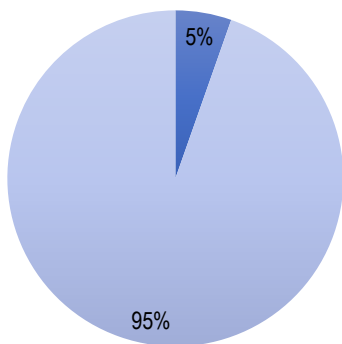

Графикон бр. 7

Како што беше напоменато претходно, во ЗКП не постојат одредби кои јасно регулираат дали јавниот обвинител треба да ја иницира постапката за конфискација на имот и на кој начин, односно дали е потребно некакво формално барање или предлог за конфискација на имот, макар и усно на записник на самата расправа. Во овој контекст јавниот обвинител побарал конфискација во само 11 од 204 случаи (графикон бр. 8), што може да биде толкувано токму од аспект на тоа дека согласно одредбите од ЗКП јавните обвинители немаат обврска да побараат конфискација на имот, туку за истото треба да одлучи судот секогаш кога се исполнети условите за изрекување на конфискација на имот,

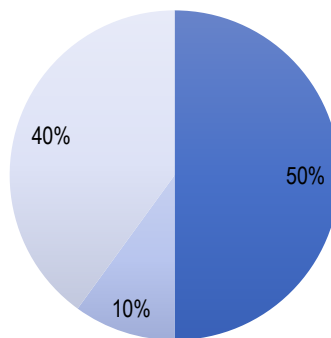
па поради тоа јавните обвинители во практиката не истакнуваат предлози за истото. Од друга страна, имајќи предвид дека јавните обвинители можат да побараат привремено замрзнување на имотот, како и конфискација на имот во било која фаза од главната расправа, а мониторингот не ги опфати сите рочишта за главна расправа од сите предмети кои беа предмет на ова истражување, можно е бројот на предлози, односно барања за конфискација да биде повисок од она што е детектирано во ова истражување.

Интересно е што во 50% од овие случаи станува збор за непосредна конфискација, односно барање за конфискација на непосредната, директна корист стекната со кривичното дело, во 10% станува збор за конфискација на посредна имотна корист, која главно се состои од имотот во кој е помешана или трансформирана непосредната корист, додека пак се забележани и предлози за проширена конфискација во дури 40% од случаите (графикон бр. 9). Високиот процент на барања за непосредна конфискација е очекуван, особено доколку се земат предвид капацитетите на надлежните органи за спроведување на финансиска истрага која соодветно го следи текот на парите и овозможува да биде детектирано и дополнително зголемување на вредноста на нелегално стекнатиот имот, како и прикривање и трансформирање на нелегално стекнатиот имот, во која насока говори и ниската застапеност на посредната конфискација од само 10%. Она што навистина нè изненадува е високата застапеност на предлози за проширена конфискација во дури 40% од случаите каде е побарана конфискација. Значајно е да напоменеме дека до сега во пракса не постојат случаи каде била побарана или изречена проширена конфискација на имот стекнат во определен период пред сторување на кривичното дело, па поради тоа е неочекувано сосем случајно да се сретне вака висока застапеност на овие предлози во практиката. Ваквата бројка треба да биде земена со доза на загриженост, бидејќи во отсуство на јасни и прецизни одредби кои ја регулираат проширената конфискација и постапките за нејзино изрекување, постои можност од злоупотреба на оваа мерка со цел да се олесни товарот на докажување на јавните обвинители во поглед на незаконското потекло на имотот и неговата поврзаност со конкретно кривично дело.

■ ДА од обвинетиот ■ НЕ

Графикон бр. 8

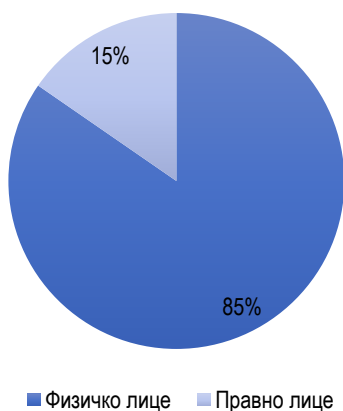

■ Непосредна конфискација
 ■ Посредна конфискација
 ■ Проширена конфискација

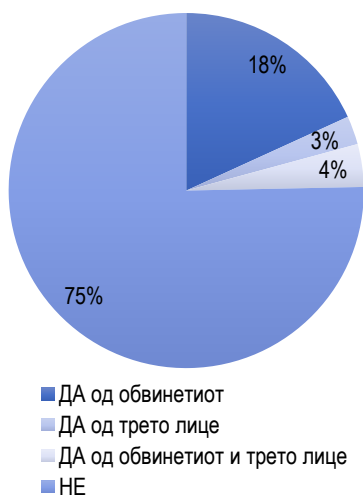
Графикон бр. 9

Од друга страна, имајќи предвид дека како што беше напоменато во случаите на проширена конфискација лицата се врзани со рок во кој треба да го докажат легалното потекло на имотот, кој изнесува една, односно 2 години од денот на започнување на главната расправа, претпоставката е дека проширената конфискација не може да биде побарана по започнување на главната расправа, бидејќи на тој начин ефективно ќе се скратат предвидените законски рокови за докажување на легалното потекло на имотот од страна на обвинетиот или трети лица. Тука сакаме да напоменеме дека во еден од овие случаи проширената конфискација е побарана дури во завршните зборови на јавниот обвинител, а не е непознато во практиката завршните зборови да се даваат и по протекот на една година од почетокот на главната расправа, во кој случај е нејасно кога и како судот треба да одлучи за проширената конфискација.

Конфискацијата е побарана главно од физички лица (85%) а во еден мал дел (15%) од правни лица, што е впрочем и соодветно на застапеноста на обвинети физички и правни лица во предметите кои беа дел од ова истражување (графикон бр. 10). Интересно е што се среќаваат многу повеќе предлози за привремено замрзнување на имотот заради обезбедување отколку што постојат предлози за конфискација од страна на јавниот обвинител, што е интересна и контрадикторна ситуација, особено доколку се има предвид дека 3% мерките за замрзнување на имотот биле насочени кон трето лице, а во 4% и кон трето лице и кон обвинетиот (графикон бр. 11). Ова повторно ни укажува на тоа дека јавните обвинители се држат до строгото слово на законот, толкувајќи дека истите се должни да предлагаат изрекување на мерки за обезбедување, но не се должни да предложат изрекување на мерката конфискација, односно дека со предлагањето на мерка за привремено замрзнување на имот воедно се предлага и конфискација на истиот. Дополнително, интересно е што само во еден предмет е побарано и изрекување на конфискација и изрекување на мерки за привремено одземање на имот заради обезбедување, но и во овој случај конфискацијата е побарана само од обвинетиот, додека пак мерката за привремено одземање на имот заради обезбедување е насочена и кон обвинетиот и кон трето лице.

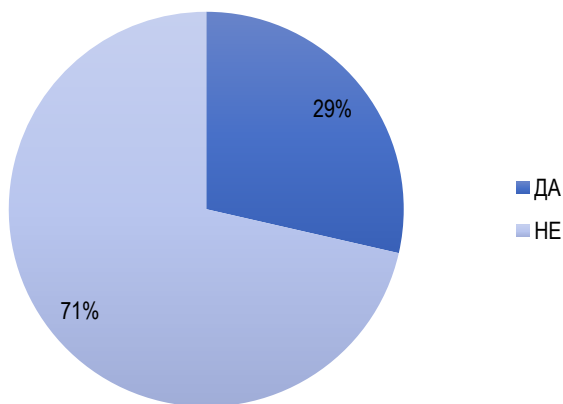

Графикон бр. 10

Графикон бр. 11

Во контекст на тоа, битно е да се напомене дека согласно одредбите во домашните закони, пред сè во ЗКП, а потоа и во меѓународните конвенции и меѓународно прифатените стандарди за фер и правично судење, учеството на третите лица мора да биде обезбедено секогаш кога постојат последици кои се закануваат врз нив или нивниот имот. Така и според самиот ЗКП секогаш кога ќе се дознае дека е апликативно изрекување на конфискација на имот кон трето лице, расправата ќе се прекине, а третото лице ќе биде повикано на расправата. Дополнително, како што беше и наведено претходно, третите лица имаат право да учествуваат и во претходните фази на кривичната постапка, поточно уште во самата истрага и истите мора да имаат право и можност да предлагаат докази и сведоци со кои би го докажале легалното потекло на имотот како би избегнале конфискација. За жал, во овој контекст можеме да забележиме дека третите лица не биле повикани на дури 71% од рочиштата за главна расправа во предметите каде е побарана конфискација или привремено одземање или замрзнување на имот заради обезбедување кон трети лица (графикон бр. 12)

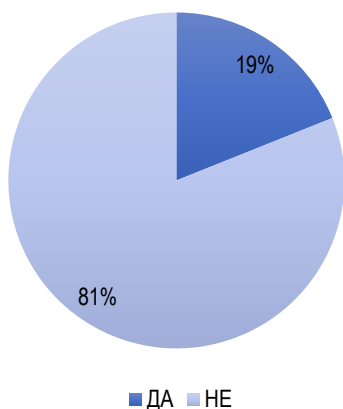
Графикон бр. 12

Како што беше напоменато, ЗКП не нуди доволно процесни гаранции за учеството на третите лица во постапките, ниту пак подетално ги регулира и пропишува нивните права и обврски во различните фази на постапката, ниту пак начините на кои истите можат да бидат ефективно реализирани. Во контекст на тоа, КЗ врши префрлање на товарот на докажување за легалното потекло на имотот врз третите лица кои тврдат дека истиот легално го поседуваат, што воедно е транспонирано и во одредбите на ЗКП согласно кои недоаѓањето на третите лица на расправата и нивното неучество не е пречка за донесување на одлука за конфискација. Уште повеќе, доколку овие лица не учествуваат во постапките, тие не можат да го докажат легалното потекло на имотот, поради што истиот ќе биде конфискуван. Оттука, е особено битно судот да ги преземе сите можни чекори согласно своите овластувања како би овозможил ефективно учество на третите лица на расправите во постапките за конфискација, како би се избегнале повреди на правата на овие лица, но и со цел да се избегне злоупотреба на постапките за конфискација од трети лица и да се овозможи нелегитимно конфискување на имотот.

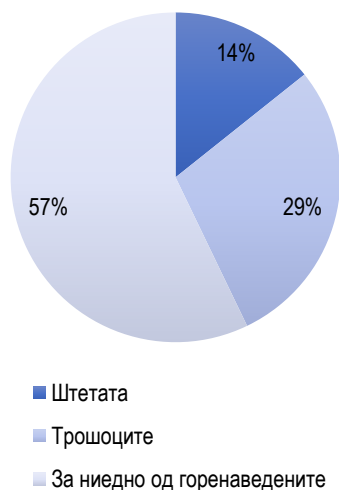
Битно е да се напомене дека во најголемиот број од случаите каде е побарана конфискација истата одговара на нелегално стекнатата корист, односно причинетата штета како што е определено со обвинителниот акт, но во 4 случаи каде е побарано привремено замрзнување на имот заради обезбедување, вредноста на замрзнатиот имот е помала од вредноста која треба да се конфискува, односно вредноста на проценетата нелегално стекната корист.

ПРИЗНАНИЕ НА ВИНА

Деветнаесет проценти од постапките кои беа набљудувани завршија со признание на вина од страна на обвинетото лице, што всушност е и вообичаениот процент на расправи кои завршуваат по признание на вина и во останатите истражувања на Коалицијата Сите за правично судење кои вклучуваа набљудување на постапките (графикон бр. 13)¹⁰. Меѓутоа, веќе од графиконот бр. 14 можеме да заклучиме дека во ниту еден од овие предмети каде било дадено доброволно и свесно признание на вина од страна на обвинетиот, судот не донел одлука за конфискација на имотната корист стекната со кривичното дело. Ваквата статистика е загрижувачка, особено доколку се земат предвид кривичните дела кои беа опфатени во ова истражување кои се финансиски мотивирани кривични дела и чие сторување неминовно носи определена имотна корист за сторителот или трети лица. Имајќи го предвид и нискиот процент на застапеност на предлози за конфискација, како и за замрзнување или привремено одземање на имотот заради обезбедување, а потоа и на недостигот на одлуки за конфискација на имот во предметите кои завршуваат по признание на вина, укажува на нискиот степен на свесност кај правните практичари за примената на оваа мерка, но и на недоволно јасни законски одредби кои обесхрабруваат имплементација на оваа мерка.

Графикон бр. 13

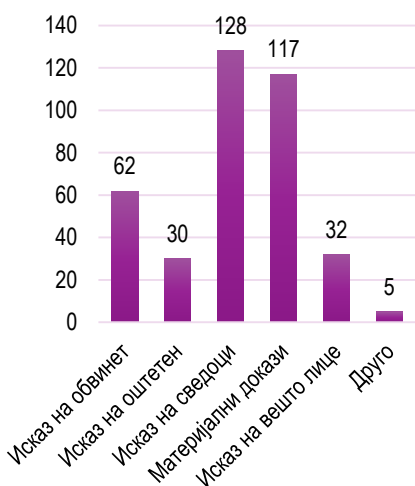

Графикон бр. 14

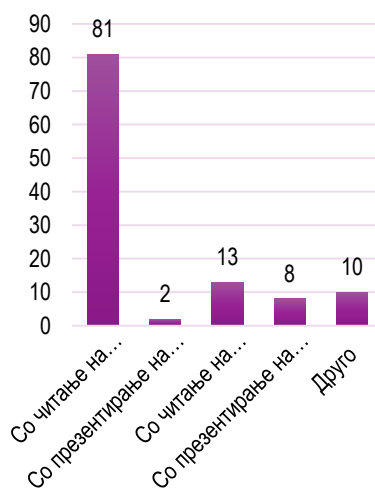
¹⁰ Натали Петровска, Дарко Аврамовски, Системски мониторинг на кривични судски постапки во 2020 година, Коалиција Сите за правично судење, Скопје 2021 година.

ДОКАЗНА ПОСТАПКА

Доказната постапка е всушност најзначајниот дел од кривичната постапка каде странките ги презентираат доказите и ги испитуваат сведоците со цел да ја докажат својата теорија на случај презентирани во воведните говори. Со воведувањето на адверсаријалниот модел на кривична постапка странките самите прибираат и предлагаат доказите кои сакаат да ги презентираат на главата расправа, а согласно одредбите од ЗКП, јавниот обвинител е тој кој е должен да прибира и презентира докази на главната расправа кои се однесуваат на постоењето на кривично дело, постоењето на кривична одговорност, како и постоењето на незаконски стекната имотна корист. Одбраната не е должна да презентира докази, имајќи предвид дека со постоечкиот ЗКП правото обвинетиот да се брани со молчење е кренато на поинакво ниво, па така истиот не е должен да ја докажува својата невиност или на било кој начин да соработува со обвинителството. Како што беше напоменато, ова е поразлично кога станува збор за конфискацијата на имот и имотна корист, бидејќи кај истата се врши делумно префрлање на товарот на докажување врз лицето кое располага со имотот кој треба да биде конфискуван, па така истото е должно да го докаже законското потекло на истиот. Во насока на тоа, на рочиштата за главна расправа кои беа затекнати во доказна постапка, може да се забележи дека доминантно се врши испитување на сведоци, или на вкупно 128 рочишта, како и изведување на материјални докази на вкупно 117 рочишта (графикон бр. 15). Од истиот графикон можеме да забележиме дека вештите лица биле испитани само на 32 рочишта за главна расправа, што е релативно низок процент, имајќи го предвид значењето пред сè на финансиските вештачења во поглед на утврдување на нелегално стекнатата имотна корист, нејзино помешување со друг имот, трансформирање, прикривање, како и зголемување или намалување на вредноста на истата. Сепак, од аспект на адверсаријалноста на постапките, но и од аспект на јавното и транспарентно постапување, можеме да забележиме дека материјалните докази на главната расправа главно се изведуваат преку читање на насловот на доказот од страна на судијата, или на дури 81 рочиште за главна расправа (графикон бр. 16).

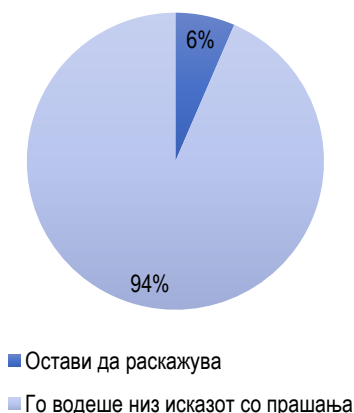
Графикон бр. 15

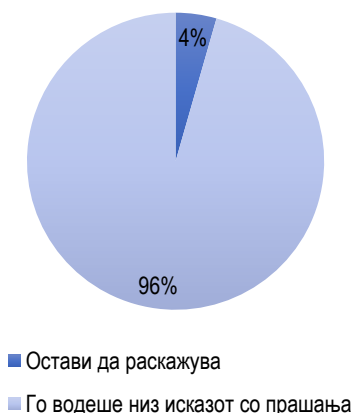
Графикон бр. 16

Иако ЗКП не нуди посебни одредби за начинот на кој треба да бидат изведени материјалните докази на главната расправа, согласно адверсаријалниот карактер на постапките странките би требало самите да ја презентираат содржината на материјалните докази. Ова е битно поради тоа што странките најдобро знаат како да ги истакнат клучните делови од материјалниот доказ кои одат во прилог на нивната теорија на случај, но и со цел јавноста да може соодветно да се запознае со содржината на доказот и околностите кои истиот ги докажува. Така, во оваа насока, поради високиот број на изведени докази со читање на насловот на доказот од страна на судијата или претседателот на судечкиот совет набљудувачите на судските постапки не беа во можност да дознаат дали доказите се однесуваат на кривичното дело, кривичната одговорност на обвинетиот, или пак на постоењето на нелегално стекната имотна корист и нејзиното лоцирање кај конкретно лице.

На останатите рочишта пак, доказите биле изведувани преку нивно читање или презентирање од страна на самата странка која го предложила доказот, додека пак во Основниот кривичен суд Скопје се среќава и презентирање на докази со разни аудио-визуелни помагала, што претставува особено добра практика на постапување која овозможува јавноста соодветно да се запознае со содржината на материјалните докази и околностите кои истите треба да ги докажат. Во оваа насока потребно е да се направат напори за воведување на вакви слични практики во другите судови и напуштање на практиката за читање на насловот на доказот од страна на судијата, како и покренување на свесноста кај судиите, но и странките на постапката за значењето на јавноста на судењата како составен дел од правото на фер судење. Доколку се погледне пак начинот на испитување на сведоците, може да се забележи дека странките во постапката во речиси идентичен процент од испитувањето активно го воделе сведокот низ исказот со поставување на прашања во 95% од случаите, па така јавниот обвинител го оставил сведокот самостојно да раскажува во само 6% од сите испитувања на сведоци (графикон бр. 17), додека пак одбраната во само 4% од случаите (графикон бр. 18).

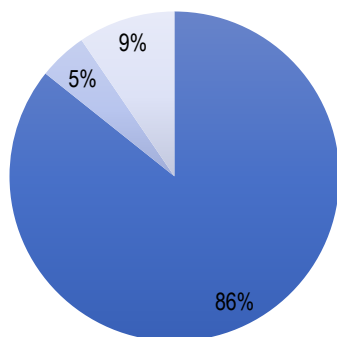
Графикон бр. 17

Графикон бр. 18

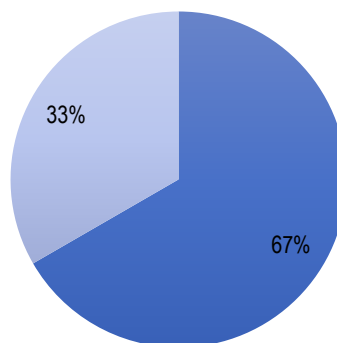
ПРЕСУДИ И ОДЛУКИ ЗА КОНФИСКАЦИЈА

Во периодот додека се спроведуваше мониторингот вкупно 34 предмети беа завршени со пресуда, од кои дури 25 беа донесени по признание на вина од страна на обвинетиот на самата главна расправа. Имајќи предвид дека пресудата е главниот акт со кој судот одлучува за определен кривично правен настан со кој треба да одговори на повеќе прашања поврзани со постоењето на кривично дело, постоењето на кривична одговорност, видот и висината на санкцијата како и другите мерки, меѓу кои и конфискацијата на имот, нејзиното јавно објавување е од исклучително значење. Во насока на тоа говори и Европскиот суд за човекови права согласно кој јавното објавување на пресудата е посебно право кое е независно од правото на јавно судење, па така јавното објавување на пресудата не може да се смета дека е непотребно поради тоа што самиот судски процес бил јавен¹¹. Сепак, од податоците од набљудувањето може да се забележи дека 14 од 34 пресуди не биле јавно објавени, или вкупно 41% од сите пресуди, со што повторно се забележува уназадување во овој поглед по претходно позитивниот тренд на зголемување на јавно објавените пресуди кој кулминираше лани кога беа објавени дури 85% од сите пресуди. Поради тоа што 14 пресуди не беа јавно објавени набљудувачите не успеаја да добијат податоци за видот на пресудите, како и видот и висината на изречените санкции. Од оние пресуди кои беа јавно објавени 86% се осудителни пресуди, 5% се одбивателни пресуди, а 9% ослободителни пресуди (графикон бр. 19).

- Осудителна пресуда
- Одбивателна пресуда
- Ослободителна пресуда

Графикон бр. 19

- Казна
- Алтернативна мерка

Графикон бр. 20

Иако станува збор за мал број на пресуди поради што примерокот не е соодветен за да се изведат конкретни заклучоци, сепак зголемениот број на ослободителни пресуди укажува на подобрување на адверсаријалноста на постапките каде доколку обвинителот не успее да докаже дека обвинетиот го сторил кривичното дело надвор од разумно сомневање, судот носи ослободителна пресуда наместо да посегне кон дополнително

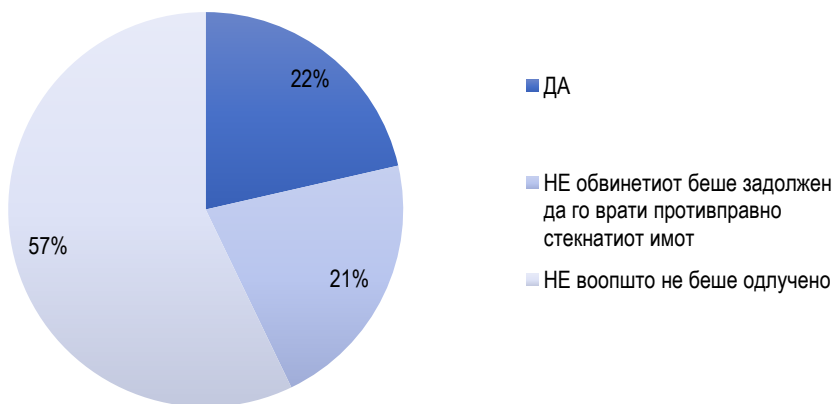
¹¹ Пресуда на Европскиот суд за човекови права во предметот Артемов против Русија, бр. 14945/03

истражување заради утврдување на материјалната вистина. Сепак, повторно би сакале да потенцираме дека станува збор за мал број на пресуди кои се донесени, па така претворено во апсолутни бројки, донесена е една одбивателна пресуда и две ослободителни.

Од аспект на казнената политика, можеме да забележиме дека и во ова истражување процентот на казни наспроти алтернативни мерки е генерално непроменет, па така во 67% од осудителните пресуди е определена затворска или парична казна, додека пак во 33% е определена алтернативна мерка (графикон бр. 20). Според ова може да се заклучи дека независно од видот, природата и предвидените казни за кривичните дела кои се земаат како предмет на истражување соодносот на изречени казни и алтернативни мерки е два спрема еден, што пак не значи дека висината на изречените казни е исто така слична или идентична. Во таа смисла, изречени се 13 ефективни затворски казни, од кои најмалата е една година и 3 месеци, додека пак највисоката изречена затворска казна е во траење од 9 години.

Како што беше напоменато, судот треба да донесе одлука за конфискација на имотната корист прибавена со сторување на кривично дело со пресудата со која се огласува обвинетиот за виновен. Така во 3 од јавно објавените пресуди беше донесена одлука за конфискација на непосредната имотната корист стекната со кривичното дело, или во 22% од предметите во кои било истакнато барање за конфискација или предлог за замрзнување на имот (графикон бр. 21).

Графикон бр. 21

Она што е интересно е што во 21% од случаите, или исто колку што биле донесени одлуки за конфискација судот се определил да го задолжи обвинетиот да го врати противправно стекнатиот имот, а не и да определи конфискација на имотната корист. Ваквото постапување е остаток од постапувањето пред да бидат воведени посебни одредби за конфискација во домашните закони и истото во голема мера го оневозможува извршувањето на ваквите одлуки. Така, доколку лицето не го врати доброволно противправно стекнатиот имот, Агенцијата за управување со одземен имот може да пристапи кон присилна конфискација на имот во соодветна вредност. Меѓутоа, Агенцијата нема надлежност да презема истражни дејства за откривање на имот кој може да биде конфискуван, додека пак за органите на прогонот, предметот е веќе пресудена работа за

која не може повторно да се поведе постапка, па така доколку лицето се одлучи да не ја врати имотната корист, истата нема да може да биде присилно конфискувана. Забележително е дека во најголемиот број на случаите, или во 57% судот воопшто не донел одлука за конфискација на имотната корист со пресудата иако во два од овие случаи јавниот обвинител поднел и предлог за привремено замрзнување на имотот.

УВИДИ ВО ПРАВОСИЛНО ЗАВРШЕНИ ПРЕДМЕТИ

Со цел да се добијат повеќе податоци за практичната примена на конфискацијата, во рамките на ова истражување беа извршени увиди во 30 правосилно завршени предмети во Основниот кривичен суд Скопје, како единствен суд кој одговори дека има правосилно завршени предмети во кои е изречена мерката конфискација. Сепак, поради тоа што оваа мерка има навистина слаба примена, како и поради тоа што дел од предметите кои беа правосилно завршени не беа достапни поради тоа што истите беа на постапување пред Врховниот суд по вонредни правни лекови, како дел од примерокот на предмети кој подлежеше на анализа, беа опфатени и предмети кои се воделе по стариот Закон за кривичната постапка од 1997 година. Во примерокот на предмети беа опфатени 6 предмети од областа на организираниот криминал, еден предмет од областа на корупцијата, додека останатите предмети беа предмети од областа на финансиски криминал кој не е поврзан со организиран криминал или корупција. Иако станува збор за мал број на предмети каде е изречена конфискацијата, она што претставува посебен предизвик во овој дел е зајакнување на примената на конфискацијата во случаите поврзани со организиран криминал и корупција од чија област се само 7 предмети во кои е изречена конфискацијата. Иако финансискиот криминал е сериозна појава каде е очекувано да биде применувана конфискацијата на имот, сепак е неприфатливо конфискацијата да биде поискористена во случаите на даночно затајување, отколку во случаите на сузбивање на организирани криминални групи кои се занимаваат со нелегална прекугранична трговија и разни други криминални активности со основна цел за стекнување на имотна корист за себе или за друг. На овој начин, преку искористување на конфискацијата во случаите на организиран криминал и корупција ќе се оневозможи и понатамошно инвестирање на незаконски стекнатиот имот во криминални активности, со што значително ќе се придонесе кон сузбивање на организираните криминални групи, како и приближување кон критериумите поставени со Поглавјето 24 од пристапните преговори со ЕУ.

Во поглед пак на нелегално стекнатата имотна корист со сторување на кривичното дело, најнискиот износ изнесуваше 240.000 денари, додека највисокиот износ 14.530.000 денари, а покрај овие износи како имот кон кој беше насочена конфискацијата беа разни подвижни предмети, накит, како и една недвижност. Она што го привлече вниманието во овие предмети беше фактот што во 7 од нив со обвинението воопшто не беше утврдена висината на нелегално стекнатата имотна корист, иако во два од овие случаи јавниот обвинител дури и формално истакнал предлог за конфискација на имот.

Преку увидите во правосилно завршените предмети уште еднаш се потврди проблемот со немањето на изречни одредби кои предвидуваат дали јавниот обвинител е должен да поднесе формален предлог за конфискација на имотот, или пак судот е должен да донесе таква одлука независно од тоа дали обвинителот побарал конфискација на имотната корист. Така, од вкупно 30 предмети во само 9 од нив јавните обвинители истакнале некаков предлог за конфискација на имот во склоп на самото обвинение, или пак

усно на главната расправа, што значи дека во 21 предмет јавните обвинители целосно ја препуштиле ваквата одлука на судот. Ова како што беше напоменато, може да биде проблематично доколку судот пак толкува дека согласно новата адверсаријална постапка истиот не може самоиницијативно да донесе одлука по определено прашање, па така судот може да одлучи за примена на санкција или мерка само доколку за тоа постои основан предлог од овластен тужител, односно јавен обвинител или приватен тужител. Во овие случаи поради недоразбирање и различно толкување на законските норми може да се испушти изрекување на конфискација дури и во случаите кога тоа е неопходно. Дополнително, недостигот на јасни одредби во ЗКП очигледно во практичната примена придонесува за пасивизирање на јавните обвинители, наместо мотивирање за нивно активно вклучување во сите фази од постапката и детално и темелно образлагање и поткрепување со докази на своите предлози.

Од друга страна ваквото постапување може да предизвика потешкотии при определување на точната вредност на имотот кој треба да биде конфискуван, како и кореспондирањето на ваквата вредност со висината на незаконски стекнатата имотна корист и нејзините понатамошни умножувања. Во таа насока, во 13 од предметите вредноста на конфискуваниот имот е идентична со висината на незаконски стекнатата имотна корист со кривичното дело, додека во 8 предмети вредноста на имотот кој треба да се конфискува е помала од висината на нелегално стекнатата имотна корист. Оттука може да се заклучи дека во практиката постојат случаи каде органите на прогонот не можат да го пронајдат целиот незаконски стекнат имот со кривичното дело, поради што определена корист сепак останува на располагање на обвинетото лице или нему блиски лица. Ваквата неефикасност во кривично-правниот прогон не ја испраќа посакуваната порака дека криминалот не се исплати и не овозможува соодветни услови за борба со финансиски мотивираниот криминал, а особено организираниот криминал и корупцијата.

Загрижувачки, беше детектирано дека во 9 предмети воопшто не беше утврдена висината на стекнатата имотна корист, причининетата штета, а со тоа ниту вредноста на имотот кој треба да се конфискува. Ова може да биде индикатор за немањето на доволно капацитети за спроведување на ефективна и координирана финансиска истрага за лоцирање на нелегално стекнатата имотна корист, нејзините трансформирања, прикривања и менување на вредноста. На овој начин, финансиската истрага е сведена на кривична истрага за сторен финансиски криминал и истата не овозможува соодветно откривање на целиот незаконски стекнат имот, како и правилно утврдување на вредноста на незаконски стекнатиот имот. Ова е битно и од аспект на правилна квалификација на кривичното дело доколку се има предвид дека повисока нелегална имотна корист предвидува и построга казна, па поради тоа правилното утврдување на незаконски стекнатата имотна корист е битно и од аспект на правната предвидливост и ограничување на арбитражноста при дефинирањето на конкретни кривични дела и санкциите предвидени за нив.

Во 28 случаи е изречена конфискација на имотна корист од обвинетото лице, во еден случај и од обвинетиот и од трето лице, а во еден случај само од трето лице. Тука треба да се има предвид дека третите лица во овие случаи се всушност правни лица чиј сопственици се обвинетите и кои ги имаат искористено правните лица во обид да го прикријат нелегално стекнатиот имот, па така ниту преку увидите во правосилно завршените предмети не

можеше да се увиди како точно во практиката е решено учеството на третите лица во постапките.

Имајќи предвид дека во најголемиот дел од предметите обвинителите немаат поднесено предлог за конфискација на имотната корист, не беше можно да се оценат образложенијата понудени во прилог на предлозите за конфискација или замрзнување на имот заради обезбедување, во смисла на тоа дали истите користат апстрактни и стереотипни реченици, или пак сумарни и недоволно образложени реченици. Во прилог на ова говори и фактот што во 8 обвиненија воопшто не беше утврдена висината на нелегално стекнатата имотна корист, па така може да се заклучи дека во овој дел јавните обвинители не успеваат да обезбедат доволно докази и образложенија на фактите за судот да може полесно да донесе одлука за конфискација на имотната корист. Во таа насока, сите пресуди со кои е изречена конфискација на имотна корист, оваа мерка ја образлагаат сумарно со причините поради кои судот одлучил дека обвинетиот го сторил кривичното дело кое се става на товар. Ова е разбирливо во случаите кога јавните обвинители не нудат посебни образложенија кои се однесуваат на конфискацијата на имотната корист, меѓутоа истото не може да се смета дека е оправдано, независно што во сите случаи станува збор за непосредна конфискација на директниот приход од кривичното дело. Во поглед на образложенијата на одлуките за конфискација беше забележано дека во речиси половината од нив судиите предвидуваат доколку не може да биде конфискувана непосредната корист, да се пристапи кон конфискување на друг имот чија вредност е соодветна на непосредната имотна корист. На овој начин, иако судовите се обидуваат да ги заобиколат можните проблеми со извршување на пресудата поради недостигот на соодветна финансиска истрага и правилно лоцирање на непосредната или посредната корист од кривичното дело, сепак ваквите проблеми само се потенцираат. Така, слично како што беше дискутирано кај објавувањето на пресудите од набљудувањето на судските постапки, и во овие случаи кога ќе дојде до извршување на одлуката за конфискација, доколку не може да биде лоциран имотот кој треба да биде конфискуван, Агенцијата за управување со одземен имот која треба да ја изврши пресудата, нема можност да спроведе посебна истрага за лоцирање на имот со соодветна вредност кој би бил конфискуван наместо имотот предвиден во пресудата. На овој начин и покрај тоа што со пресудата декларативно се дозволува конфискација и на друг имот со соодветна вредност, сепак во практиката не постои начин како би можеле да се заобиколат и надминат предизвиците кои настануваат како последица на несоодветно лоцирање и обезбедување на имотот стекнат со криминални активности уште во најраните фази на кривичната постапка.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

Во ситуација кога не постои добро воспоставена правна пракса за спроведување на конфискацијата, потребно е законските одредби да бидат јасни и добро дефинирани за да се избегне забуна, па дури и сосема различни пристапи од страна на правните практичари. Квалитетот на законските одредби, исто така, директно влијае на мотивацијата и охрабрувањето на правните лица за правилно спроведување на конфискацијата, истовремено минимизирајќи ги ризиците за евентуални повреди на човековите права на обвинетиот, оштетениот, како и на трето лице. Во таа насока, постојат повеќе различни термини кои се користат наизменично во КЗ, ЗКП и Законот за управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети во кривична и прекршочна постапка, а се однесуваат на привремено одземање имот заради обезбедување и трајно конфискување на имотот.

Потребно е да се направи воедначување на користената терминологија, како и да се направи соодветно разграничување на конфискацијата и одземањето на предмети кои се наменети за извршување на кривично дело или кои произлегуваат од кривичното дело. Дополнителни прецизирања на одредбите во сите закони се неопходни со цел да се унапреди состојбата со примената на конфискацијата на имот и имотна корист. Оттука, иако КЗ ја следи генерално поставената насока со меѓународните документи како Конвенциите на ОН и Советот на Европа, сепак е потребно подетално да се разработат членовите кои се однесуваат на конфискацијата, а особено на проширената конфискација и условите кога истата може да биде применлива.

Во оваа насока, потребно е да се унапредат и дефинициите во Кривичниот законик кои се однесуваат на посредната и вредносната конфискација, особено во поглед на утврдување на принципи за конфискување на имот кој е инвестиран во кривични активности, како и нелегален имот кој е дополнително умножуван и чија вредност е зголемена по сторување на кривичното дело, како и за прецизно определување на износот кој може да биде одбиен од имотот кој треба да се конфискува.

Кривичниот законик содржи одредби кои предвидуваат одземање на предмети или друг имот како санкција за конкретни кривични дела, предвидени во посебниот дел од КЗ и кои воедно предвидуваат задолжително одземање на овие предмети независно од тоа во чија сопственост се истите и дали лицата знаеле дека предметите можат да бидат искористени за сторување на кривично дело. Овие одредби можат да бидат непотребен вишок во ситуација кога конфискацијата е регулирана како посебна кривично правна мерка за чие изрекување не е потребна кривична осуда, а воедно и нивното изрекување независно од степенот до кој истото го погаѓа лицето од кое се одземаат предметите може да биде проблематично и од аспект на членот 1 од Протоколот број 1 на Европската конвенција за човекови права. Поради ова, потребно е да се размисли за целосно преуредување и реструктурирање на одредбите од КЗ кои се однесуваат на конфискацијата на имот и

целосно отстранување на одредбите кои предвидуваат задолжително одземање на сите предмети кои се искористени за сторување на конкретни кривични дела.

Одредбите од КЗ кои се однесуваат на конфискацијата од правни лица кои повеќе не постојат не нудат решение на сите можни состојби кои можат да се сретнат во практиката, па така неопходно е да се преземат чекори за унапредување на овие одредби со цел да се овозможи конфискување на имотната корист која е стекната за овие правни лица.

Потребно е да се воведат одредби согласно кои проширената конфискација би можела да биде изречена и за останати форми на сериозен организиран криминал и корупција, како што се нелегалната трговија со дрога, оружје или луѓе, злоупотребата на службената положба и овластување, даночно затајување и слично., а со цел да се овозможи соодветна борба против сите облици на сериозен криминал, како и да се постигне целосна усогласеност со меѓународните документи кои уредуваат прашања поврзани со проширената конфискација

Одредбите кои се однесуваат на постапките за привремено одземање имот заради обезбедување, треба да бидат унапредени со цел да се овозможи траење на овие мерки и по донесување на првостепената пресуда. На овој начин би се максимизирал ефектот кој треба да се постигне со овие мерки и би се овозможило вистинско и целосно обезбедување на имотот со цел да може да се изврши конфискацијата на имот доколку истата е определена од страна на судот.

Слично како и кај предлагањето на мерки за привремено замрзнување на имот, потребно е да се воведат јасни одредби со кои би се прецизирале начините за иницирање на постапка за конфискација, односно да се воведат должност јавниот обвинител да поднесе предлог за конфискација на имотна корист секогаш кога смета дека истата треба да биде изречена. На овој начин би се избегнале недоразбирањата при имплементација на законот, а воедно би се минимизирала можноста за пасивност на јавните обвинители во поглед на докажување на нелегалното потекло на имотот кој треба да биде конфискуван.

Потребно е усогласување на одредбите за конфискација со новиот адверсаријален модел на кривична постапка воведен со измените на ЗКП во 2010 година кои стапија на сила во 2013 година, особено во поглед на конфискацијата на имот од трети лица. Овие одредби во ЗКП се нејасни и оставаат правен вакуум особено во поглед на правата на третите лица во текот на целата кривична постапка и начините на реализација на нивните права, како и решавање на проблемот со двојното својство на овие лица како сведоци во постапката. Во таа насока потребно е да се воведат јасни одредби со кои би се регулирал начинот на учество на третите лица во постапките за конфискација, вклучувајќи и нивно учество во истражната постапка, како и можноста за прибирање на докази и нивна презентација на главната расправа, вклучително и побивање на доказите изнесени од јавниот обвинител или останатите учесници во постапката. На овој начин не само што би

се зајакнала правната сигурност и предвидливост на постапките, туку и би се избегнале сите можности за злоупотреба на постапките за конфискација кон трети лица.

Имајќи предвид дека учеството на третите лица во постапките за конфискација на имот не е задолжително, ЗКП посветува многу мало внимание на обезбедувањето на учеството на овие лица на постапките. Така согласно ЗКП овие лице се предупредуваат на последиците од неучеството во постапките, но не се поучуваат за своите права и начините на кои истите можат да ги реализираат. Во таа насока, ЗКП не нуди ниту минимални гаранции за активностите кои судот и јавниот обвинител мора да ги преземат за да овозможат учество на овие лица во постапките. Затоа пожелно би било доколку во законскиот текст се воведат одредби кои би предвиделе и соодветни последици од целосното пропуштање на судот да ги повика третите лица на расправата и со тоа ефективно да го скрати нивното право на учество во постапките, како и да предизвика несоодветна конфискација на имотна корист.

Одредбите за постапката за конфискација вон кривичната постапка, поточно кога истата не може да се поведе поради разни фактички или правни причини се нецелосни и неопходно е нивно разработување и детално регулирање на текот на ваквата посебна постапка за конфискација. Тоа би вклучувало воведување на одредби за начините за иницирање на постапката од страна на јавниот обвинител, сметањето на роковите, правата на учесниците, начините за нивно учество во постапката, прибирањето и предлагањето докази, јавноста на постапката, надлежноста и составот на судот, актите со кои судот одлучува, можноста за жалба на одлуките на судот, постапката по жалба итн.

Во оваа насока неопходно е и дополнително уредување и усогласување на постапката за проширена конфискација кон обвинетиот и кон трети лица, особено во поглед на фиксниот рок за докажување кој го имаат обвинетиот и третите лица. Тука треба да се има предвид дека по започнувањето на главната расправа ниту обвинителот ниту судот се врзани со рокови за постапување, освен оние во поглед на застареноста на кривичните дела, па така е нејасно зошто вакви фиксни рокови се зададени за лица кои зад себе го немаат државниот апарат на прогонот и истите можности како обвинителството да прибираат докази. Секако дека во овој контекст е битно да се има предвид и практичната состојба во државата каде голем број на лица немаат соодветни документи со кои можат да го докажат потеклото на целиот свој имот, особено во руралните средини каде не постои ни соодветно урбанистичко планирање, како ни соодветна евиденција на недвижностите, нивната сопственост и начин и време на стекнување. Во контекст на проширената конфискација потребно е да бидат направени и определени прецизирања на термините кои се однесуваат на основаната увереност на судот во нелегалното потекло на имотот во периодот пред сторување на делото за кое е донесена кривичната пресуда.

Потребно е да се пронајдат алтернативни можности за оспорување на правосилните одлуки за конфискација на имот, наместо истото да може да се направи во парнична постапка. Ваквите постапки треба да го следат начелото на хиерархија на

судовите, согласно кое одлуката на еден суд може да биде променета само од повисок суд, а не и од суд од ист степен. Дополнително, потребно е да се воведат механизми за зајакнување на надлежностите и можностите кои ги имаат јавните обвинители и правосудната полиција во поглед на правилно идентификување и лоцирање на нелегално стекнатиот имот, како би се избегнала потребата од дополнително прецизирање или менување на одлуките за конфискација поради несоодветно утврдена фактичка состојба во поглед на сопственоста на конфискуваниот имот и неговото законско располагање.

Неопходно е воедначување на методологија за прибирање и обработка на податоците од страна на органите кои имаат надлежност во постапките за конфискација. Во практиката не ретко се среќаваат несовапаѓања во статистичките податоци на судовите, обвинителствата и другите органи како што е ДЗС, а многу често податоците не можат да се вкрстат и споредат поради немањето на воедначен пристап од страна на институциите, односно поради користење на различни индикатори за следење на состојбите со конфискацијата на имотот. Во оваа насока е битно да се истакне дека надлежните институции прибираат исклучително малку податоци за примената на конфискацијата кои се однесуваат на бројот на изречени мерки на конфискација, бројот на лица кои се опфатени со нив, вредноста на имотот, како и кривичните дела за кои се изречени овие мерки, но податоците не се обработени и анализирани од самите институции, ниту пак постојат модификации на методологијата со цел да се приберат повеќе и порелевантни податоци како би се овозможила целосна дијагностика на причините зад слабата примена на конфискацијата.

Во контекст на ова, потребно е да се зголеми квантитетот и квалитетот на прибираните податоци од страна на институциите во поглед на побараните и досудени мерки на конфискација и мерки за привремено обезбедување на имот, воведување на систем за следење на квалитетот на финансиските истраги, како и континуирано следење на примената на овие мерки во предметите од организиран криминал и корупција. Согласно ова потребно е да се овозможи и следење на поединечни предмети низ сите фази на постапката и можноста за добивање на податоци од сите институции, на кој начин би можело соодветно да се посочат позитивните примери и добрите практики на постапување во поединечни случаи, со цел истите да може соодветно да бидат пресликани и во останатите случаи и да послужат како алатка за учење и усовршување на постапувањето на сите органи во процесот на конфискација.

Отсуствува изрекувањето на мерката конфискација од страна на основните судови во Македонија со исклучок на Основниот кривичен суд Скопје, дури и во случаите кога тоа е неопходно, што е дополнителен показател за нефлексибилноста на судовите и органите на прогонот кои сè уште доминантно се служат со задолжување на осуденото лице да го врати незаконски стекнатиот износ. Поради ова потребно е да се работи на покренување на свеста за примената на конфискацијата на имот, како и на креирање на прилагодени

обуки за сите чинители кои имаат надлежности во процесот на конфискација на нелегална имотна корист во рамките на кривичните постапки.

Во оваа насока, неопходно е да се развијат активности во насока на координација на истражните органи, особено јавното обвинителство и Управата за финансиска полиција, како и да се креираат посебни стратегии и технички документи, како внатрешни процедури и правила за комуникација и споделување на податоци помеѓу надлежните органи. Со ова би се подобриле меѓусебните познавања на капацитетите и очекувањата кои органите ги имаат едни од други во различни фази од постапката, со што би се подобрил координираниот пристап при спроведување на финансиските и кривичните истраги.

Потребно е да се зајакнат капацитетите на истражните органи за спроведување на навремени и темелни финансиски истраги во склоп на кривичната истрага како би се избегнало поистоветување на финансиската истрага со кривична истрага за сторен финансиски криминал. На овој начин ќе се овозможи соодветно лоцирање на имотот стекнат со кривично дело, неговите трансформации, модификации, менувања на вредноста, префрлање во владение, како и искористеност за кривични дела, а со тоа и правилна и целосна конфискација на целиот имот кој потекнува од нелегални извори.

Потребно е да се работи на зајакнување на капацитетите на јавните обвинители за унапредување на нивната способност за усна презентација на доказите на главната расправа, како и на писмените образложенија на формалните предлози за замрзнување на имотот, како и на самите обвиненија. На овој начин би се олеснило донесувањето на одлука од страна на судовите, со што неминовно би се унапредила примената на конфискацијата на имот. Во контекст на ова, потребно е да се зајакнат и капацитетите на судиите за правилно идентификување на имотот кој треба да биде конфискуван со цел да се овозможи извршување на одлуките за конфискација, особено ако се има предвид дека Агенцијата за управување со одземен имот која треба да ги изврши одлуките, нема надлежност да спроведува истрага за лоцирање на имот кој одговара на вредноста на имотот кој треба да се конфискува, во случаите кога овој имот не може да биде пронајден.